

نخستین گزارش صنعت تأمین مالی جمعی ایران

روایتی یکپارچه از صنعت؛ برای توسعه اقتصاد ایران

تهیه و تدوین: انجمن صنفی کارفرمایی عاملین تأمین مالی جمعی ایران

گزارش از سال ۱۳۹۹ تا انتهای سال ۱۴۰۴

شهریور ۱۴۰۵

www.cfir.ir

بانک پاسارگاد در مسیر بانکداری نوین و توسعه اقتصاد دیجیتال

بانک پاسارگاد با اتکا بر سرمایه انسانی متخصص و کارآزموده و نیز بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، رویکردی آینده‌نگر را در توسعه خدمات بانکی، مالی و حرکت به سوی **بانکداری دیجیتال** دنبال می‌کند؛ رویکردی که با هدف تسهیل دسترسی به خدمات مالی، در راستای ارتقای تجربه مشتری و ایجاد زیرساخت‌های فناورانه مالی و بانکی برای شکوفایی فرصت‌های اقتصادی گام برمی‌دارد.

بانک پاسارگاد با باور به اینکه **مشتری ذات بانک است**، توسعه خدمات دیجیتال، هوشمندسازی فرایندها و بهره‌گیری از فناوری‌های دیجیتال، ارائه خدمات سریع، ساده و در دسترس را مورد توجه قرار داده و در این نگاه، فراتر از ارائه خدمات بانکی در مسیر شکل‌گیری یک **زیست‌بوم مالی هوشمند، یکپارچه و نوآورانه** نیز می‌کوشد.

در امتداد این رویکرد، **شرکت سرزمین هوشمند پاد به‌عنوان بازوی اجرایی توسعه کسب‌وکار و پشتیبانی بانکداری دیجیتال بانک پاسارگاد**، در بستری یکپارچه به توسعه زیست بوم دیجیتالی می‌پردازد. **پادیوم** نیز به‌عنوان بازوی بانکداری باز بانک پاسارگاد، با فراهم‌سازی APIها و راهکارهای دیجیتال، اتصال کسب‌وکارها به خدمات مالی و بانکی و توسعه راهکارهای نوین مالی را تسهیل می‌کند. این زیرساخت‌های دیجیتال در کنار ابزارهای نوین تأمین مالی، می‌توانند به شکل‌گیری زنجیره‌ای یکپارچه‌تر میان **کسب‌وکار، خدمات مالی، سرمایه و فرصت‌های سرمایه‌گذاری** کمک کنند و بستر لازم برای توسعه مدل‌های نوین تأمین مالی، از جمله تأمین مالی جمعی را فراهم آورند.

بانک پاسارگاد با توجه به نقش فناوری‌های مالی در توسعه اقتصاد دیجیتال، از شکل‌گیری و گسترش ابزارها و مدل‌های نوین صنعت تأمین مالی جمعی نیز حمایت می‌کند. **حمایت از گردهمایی سکوهای تأمین مالی جمعی** در همین راستا، فرصتی برای توسعه تعامل و هم‌افزایی میان بازیگران این حوزه و تقویت پیوند میان **سرمایه، فناوری، کسب‌وکار و ایده‌های نوآورانه** است.

آنچه توانسته‌ایم، لطف خدا بوده است

بانک پاسارگاد؛ بانک هزاره سوم

podium.ir

بازوی بانکداری باز بانک پاسارگاد

نقش پادیوم در چرخه‌ی عمر یک طرح تامین مالی جمعی

۱ پذیرش سرمایه‌گذار و سرمایه‌پذیر

- تطبیق شاهکار
- استعلام ثبت احوال
- اعتبارسنجی
- استعلام چک و سرویس پیچک

۲ اعتبار اطلاعات بانکی

- تبدیل بانکی
- تطبیق شبا با کد ملی
- استعلام بانکی

۳ قرارداد و امضا

- مداد
- پاراف

۴ پذیرش سرمایه‌گذار و سرمایه‌پذیر

- انتقال وجه
- انتقال وجه گروهی پایا و ساتنا
- انتقال داخلی با شناسه واریز
- حساب دیجیتال پاسارگاد
- خدمات کارتابلی

۵ گزارش و تطبیق

- صورت‌حساب تکمیلی
- گردش و موجودی سپرده

۶ ابزارهای پشتیبان

- راهکار تنخواه‌گردان
- پادفرم

فهرست

- ◀ پیام انجمن صنفی عاملین تامین مالی جمعی ۱
- ◀ فصل اول | روایت یک مسیر؛ از شکل‌گیری تا بلوغ تأمین مالی جمعی..... ۱۱
- ◀ فصل دوم | شناخت متقاضیان؛ چه شرکت‌هایی از تأمین مالی جمعی استفاده کردند؟ ۲۱
- ◀ فصل سوم | ۳۵ همت تأمین مالی جمعی به کدام بخش‌های اقتصاد رسیده است؟ ۳۳
- ◀ فصل چهارم | ساختار و عملکرد تأمین در بازار تأمین مالی جمعی چگونه است؟ ۴۷
- ◀ فصل پنجم | بررسی عملکرد، سهم بازار و الگوی فعالیت سکوهای تأمین مالی جمعی..... ۶۴
- ◀ معرفی و بررسی سکوهای تأمین مالی جمعی ۸۷

روایت یک مسیر

تأمین مالی جمعی در ایران، پیش از آن که به یک بازار رسمی تبدیل شود، پاسخی به یک نیاز واقعی بود: ایجاد مسیری تازه برای دسترسی کسب و کارها به منابع مالی و فراهم کردن امکان مشارکت عمومی در تأمین مالی فعالیت های اقتصادی.

شکل گیری این ابزار در شرایطی اتفاق افتاد که محدودیت های نظام تأمین مالی سنتی، به ویژه برای شرکت های کوچک و متوسط، کسب و کارهای نوآور و دانش بنیان، ضرورت استفاده از مسیرهای جدید برای تجهیز منابع را بیش از گذشته آشکار کرده بود. تجربه های اولیه، ظرفیت این مدل را نشان داد و در نهایت، دستورالعمل تأمین مالی جمعی در اردیبهشت ماه ۱۳۹۷ به تصویب شورای عالی بورس و اوراق بهادار رسید. این رویداد را می توان نقطه آغاز رسمی شدن تأمین مالی جمعی در ایران دانست.

پس از شکل گیری چارچوب مقرراتی، فعالیت سکوها به تدریج آغاز شد و در سال ۱۳۹۹ نخستین طرح های تأمین مالی جمعی در چارچوب رسمی بازار به اجرا درآمدند. از این مقطع، تأمین مالی جمعی از یک ایده نوآورانه به ابزاری واقعی برای تأمین مالی کسب و کارها تبدیل شد.

از تجربه‌های نخست تا شکل‌گیری بازار

سال‌های ابتدایی، دوره آزمون و شکل‌گیری تجربه بود. سکوها، متقاضیان و تأمین‌کنندگان منابع به تدریج با فرآیندهای جدید آشنا شدند و هم‌زمان، موضوعاتی مانند ارزیابی متقاضیان، طراحی تضامین، شفافیت اطلاعات، نظارت بر اجرای طرح و نحوه ایفای تعهدات اهمیت بیشتری پیدا کرد.

در همین دوره، تجربه‌هایی مانند کارویا، شکوفا و کارمانی نیز در معرفی مفهوم تأمین مالی جمعی و توسعه فرهنگ استفاده از این ابزار نقش داشتند. این تجربه‌ها به شناخته شدن بیشتر این مدل در میان کسب‌وکارها و عموم مردم کمک کردند و در کنار فعالیت سکوها، به شکل‌گیری تدریجی اعتماد و آشنایی با فرآیند تأمین مالی جمعی انجامید.

با افزایش تعداد سکوها و طرح‌ها، بازار به تدریج از مرحله تجربه‌های محدود عبور کرد و وارد دوره رشد شد. حجم تأمین مالی افزایش یافت، طیف متقاضیان گسترده‌تر شد و تأمین مالی جمعی به یکی از گزینه‌های قابل توجه برای تأمین سرمایه در گردش و توسعه برخی کسب‌وکارها تبدیل شد.

اما رشد کمی بازار، پرسش‌های جدیدی را نیز به همراه داشت: چگونه باید کیفیت رشد را حفظ کرد؟ چگونه می‌توان میان تسهیل تأمین مالی و حفاظت از حقوق تأمین‌کنندگان منابع تعادل برقرار کرد؟ و چگونه می‌توان ریسک طرح‌ها را در بازاری با تنوع بالای متقاضیان مدیریت کرد؟

بلوغ بازار و مسئله ریسک

با بزرگتر شدن بازار، توجه به کیفیت ارزیابی، اعتبارسنجی، تضامین و نظارت بر طرح‌ها بیش از گذشته اهمیت پیدا کرد. تجربه بازار نشان داد که موفقیت یک طرح تنها با تأمین شدن منابع سنجیده نمی‌شود؛ بلکه کیفیت اجرای طرح، شفافیت عملکرد و ایفای به موقع تعهدات نیز بخش مهمی از موفقیت آن است.

در همین مسیر، موضوع تضامین به یکی از مهم‌ترین محورهای تحولات بازار تبدیل شد. محدودیت‌های ایجادشده در استفاده از برخی ظرفیت‌های ضمانتی در سال ۱۴۰۴، بحث گسترده‌ای را در صنعت ایجاد کرد.

این تجربه یک مسئله اساسی را برجسته کرد: تنظیم‌گری باید میان دو ضرورت هم‌زمان تعادل برقرار کند؛ کاهش ریسک تأمین مالی و حفظ ظرفیت دسترسی کسب‌وکارها به منابع. برای بازاری که بخش مهمی از متقاضیان آن شرکت‌های کوچک، نوآور و در حال رشد هستند، طراحی سازوکارهای متناسب با ریسک و اندازه هر طرح اهمیت ویژه‌ای دارد.

گسترش دامنه ابزارها؛ ورود به تأمین مالی ارزی

در سال ۱۴۰۴، توسعه ابزارهای تأمین مالی جمعی وارد مرحله جدیدی شد و دامنه کاربرد این ابزار به حوزه تأمین مالی ارزی نیز گسترش یافت. این تحول را می‌توان یکی از مهم‌ترین تحولات بازار تأمین مالی جمعی در سال مذکور دانست.

در تیرماه ۱۴۰۴، نخستین تجربه تأمین مالی جمعی ارزی در فرابورس ایران برای یک پروژه تولیدی به اجرا درآمد. در این طرح، یک شرکت خصوصی موفق شد مبلغ ۲۰۰ هزار دلار برای تأمین سرمایه در گردش خود جذب کند.

آغاز تأمین مالی جمعی ارزی، ظرفیت تازه‌ای را برای تأمین منابع مورد نیاز کسب‌وکارهایی ایجاد کرد که بخشی از فعالیت یا نیاز مالی آنها ماهیت ارزی دارد. به این ترتیب، دامنه کارکرد تأمین مالی جمعی از تأمین منابع ریالی فراتر رفت و امکان استفاده از این ابزار برای پاسخ‌گویی به برخی نیازهای ارزی شرکت‌های واجد شرایط نیز فراهم شد.

این تحول، در کنار توسعه ظرفیت‌های بازار، الزامات و ملاحظات جدیدی را در حوزه‌هایی همچون زیرساخت‌های ارزی و بانکی، مدیریت ریسک، نظارت و چارچوب‌های اجرایی به همراه داشت. از این منظر، ورود تأمین مالی جمعی به حوزه ارزی را می‌توان نشانه‌ای از حرکت این بازار به سمت تنوع بیشتر ابزارها و پاسخ‌گویی به نیازهای پیچیده‌تر تأمین مالی دانست.

آزمون تاب‌آوری؛ جنگ ۱۲ روزه

تأمین مالی جمعی در سال‌های فعالیت خود تنها در شرایط عادی اقتصادی آزموده نشد. جنگ ۱۲ روزه در سال ۱۴۰۴، بسیاری از کسب‌وکارها را با اختلال در تولید، زنجیره تأمین و جریان نقد مواجه کرد و شرایط متفاوتی را پیش روی بازار قرار داد.

با این حال، فعالیت بازار متوقف نشد. در همین دوره، طرح‌های جدید همچنان در سکوها عرضه و تأمین مالی شدند و بخشی از آنها نیز با موفقیت به سقف تأمین مالی رسیدند. در کنار استمرار تأمین مالی، سکوها و سایر بازیگران بازار تلاش کردند با مدیریت شرایط، ارتباط با سرمایه‌گذاران و سرمایه‌پذیران و اتخاذ تدابیر متناسب، آثار این بحران را بر تعهدات مالی کاهش دهند.

در نتیجه، اگرچه در برخی موارد پرداخت‌ها با تأخیر مواجه شد، تجربه این دوره نشان داد که سازوکارهای بازار توانستند در شرایطی غیرعادی، ضمن حفظ جریان تأمین مالی، از ایجاد آسیب جدی برای سرمایه‌گذاران و سرمایه‌پذیران جلوگیری کنند.

این تجربه نشان داد که مدیریت ریسک در تأمین مالی جمعی تنها به ارزیابی اولیه طرح محدود نمی‌شود؛ بلکه توان واکنش و مدیریت سکوها در طول عمر طرح نیز بخش مهمی از تاب‌آوری بازار است.

آغاز جنگ رمضان؛ آزمونی دیگر برای بازار

در ادامه و با آغاز جنگ رمضان در سال ۱۴۰۵، بار دیگر شرایطی غیرعادی بر فضای اقتصادی کشور حاکم شد. با وجود قرارگرفتن بازار در شرایطی متفاوت از وضعیت عادی، تجربه دوره‌های پیشین، به‌ویژه جنگ ۱۲ روزه، زمینه‌ای برای مدیریت منسجم‌تر شرایط و توجه هم‌زمان به منافع سرمایه‌گذاران و سرمایه‌پذیران فراهم کرده بود.

این تجربه‌ها یک درس مهم برای صنعت به همراه داشت: تاب‌آوری یک بازار مالی، تنها به میزان منابعی که جذب می‌کند وابسته نیست؛ بلکه به کیفیت مدیریت ریسک، شفافیت، ارتباط میان بازیگران و توان سازگاری با شرایط غیرعادی نیز وابسته است.

از رشد کمی تا بلوغ نهادی

در طول این مسیر، تأمین مالی جمعی ایران از یک چارچوب اولیه و بازاری نوپا به صنعتی با تعداد قابل توجهی سکو، متقاضی و تأمین‌کننده منابع تبدیل شده است.

هم‌زمان، مسائل صنعت نیز پیچیده‌تر شده‌اند. امروز دیگر پرسش اصلی صرفاً «چگونه منابع بیشتری جذب کنیم؟» نیست؛ بلکه این است که چگونه می‌توان بازاری بزرگ‌تر، شفاف‌تر، حرفه‌ای‌تر و پایدارتر ایجاد کرد.

این مسیر نیازمند ارتقای کیفیت ارزیابی و اعتبارسنجی، بهبود شفافیت اطلاعات، طراحی تضامین متناسب با ریسک، تقویت نظارت بر اجرای طرح‌ها، توسعه زیرساخت‌های داده‌ای و ایجاد سازوکارهای مناسب برای مدیریت نکول و شرایط اضطراری است.

در چنین مرحله‌ای، شکل‌گیری انجمن صنفی کارفرمایی تأمین مالی جمعی ایران نیز بخشی از روند بلوغ نهادی این صنعت محسوب می‌شود؛ بستری برای گفت‌وگوی منسجم میان فعالان بازار، انتقال تجربه، شناسایی مسائل مشترک و کمک به ارتقای استانداردهای حرفه‌ای.

از نگاه انجمن، توسعه پایدار صنعت زمانی محقق می‌شود که رشد کمی بازار هم‌زمان با افزایش کیفیت، شفافیت و اعتماد همراه باشد.

درباره این گزارش

گزارش حاضر با هدف ثبت بخشی از مسیر طی شده و ارائه تصویری مبتنی بر داده از وضعیت تأمین مالی جمعی ایران تهیه شده است.

در این گزارش تلاش شده است روند شکل‌گیری و توسعه بازار، تحولات مقرراتی، رشد حجم تأمین مالی، ویژگی‌های طرح‌ها و تأمین‌کنندگان منابع، موضوع تضامین، توسعه تأمین مالی ارزی و مهم‌ترین فرصت‌ها و چالش‌های صنعت در کنار یکدیگر بررسی شوند.

داده‌ها و اطلاعات مورد استفاده از منابع موجود در اکوسیستم تأمین مالی جمعی گردآوری و تا حد امکان یکپارچه شده‌اند. در مواردی که تعریف یا روش ثبت یک شاخص در دوره‌های مختلف متفاوت بوده، این تفاوت‌ها در تحلیل مورد توجه قرار گرفته است. بنابراین، نتایج گزارش باید در چارچوب تعاریف و ملاحظات روش‌شناختی آن تفسیر شوند.

از نظر انجمن، ایجاد داده‌های استاندارد و قابل اتکا، یکی از الزامات اصلی مرحله بعدی توسعه بازار است. این گزارش نیز می‌تواند بخشی از فرآیندی مستمر برای مستندسازی، شناخت و تحلیل سالانه صنعت باشد.

سخن پایانی

تأمین مالی جمعی ایران طی چند سال، مسیری را از یک چارچوب نوآورانه و محدود به بازاری با تجربه، بازیگران و نیازهای متنوع طی کرده است. در این مسیر، بازار از تجربه‌های نخستین، دوره رشد، توسعه فرهنگ عمومی، چالش‌های تضامین، ورود به تأمین مالی ارزی و آزمون‌های ناشی از شرایط بحرانی عبور کرده است. هر یک از این مراحل، بخشی از تجربه امروز صنعت را ساخته‌اند. اکنون مرحله بعدی توسعه، صرفاً افزایش حجم بازار نیست. آینده تأمین مالی جمعی به این وابسته است که این تجربه انباشته چگونه به ارزیابی‌های حرفه‌ای‌تر، داده‌های دقیق‌تر، شفافیت بیشتر، مدیریت ریسک مؤثرتر و تنظیم‌گری متناسب‌تر تبدیل شود. انجمن صنفی کارفرمایی تأمین مالی جمعی ایران این گزارش را تلاشی برای ثبت این مسیر و فراهم کردن زمینه گفت‌وگویی مبتنی بر داده درباره آینده این صنعت می‌داند. آینده تأمین مالی جمعی، در بزرگ‌تر شدن صرف بازار نیست؛ در کیفی‌تر، شفاف‌تر، تاب‌آورتر و قابل اعتمادتر شدن آن است.

پیش از خواندن گزارش

راهنمای مفاهیم و اصطلاحات کلیدی تأمین مالی جمعی

برای درک بهتر نمودارها و تحلیل‌های گزارش، اصطلاحات کلیدی براساس کاربرد آن‌ها در این گزارش تعریف شده‌اند.

اصطلاح	تعریف
طرح تأمین مالی جمعی	فرصت مشخصی برای جذب منابع که پس از ارزیابی و دریافت نماد، از طریق سکو منتشر می‌شود.
متقاضی	شرکتی که برای اجرای یک فعالیت اقتصادی مشخص، درخواست تأمین مالی می‌کند.
عامل یا سکو	بستر دارای مجوز برای ارزیابی، انتشار و نظارت بر طرح و جذب مشارکت سرمایه‌گذاران.
سرمایه‌گذار	شخص حقیقی یا حقوقی که با پذیرش شرایط و ریسک‌ها در طرح مشارکت می‌کند.
گواهی شراکت	ورقه‌ای که میزان مشارکت و حقوق سرمایه‌گذار در یک طرح را نشان می‌دهد.
ضامن نهادی	بانک، صندوق پژوهش و فناوری یا نهاد رسمی صادرکننده ضمانت‌نامه تعهد پرداخت.
اندازه طرح	میزان منابع جذب‌شده برای اجرای یک طرح تأمین مالی جمعی.
دوره طرح	فاصله میان آغاز طرح و موعد ایفای تعهدات مالی متقاضی.
نرخ سود پیش‌بینی‌شده	بازده مورد انتظار طرح براساس پیش‌بینی عملکرد؛ این نرخ لزوماً قطعی نیست.
سررسید	موعد انجام تعهدات مالی متقاضی مطابق قرارداد.
طرح سررسید شده	طرحی که موعد بازپرداخت تعهدات آن تا زمان تهیه گزارش فرا رسیده است.
میانگین	مجموع مقادیر تقسیم بر تعداد آن‌ها؛ این شاخص از اعداد بسیار بزرگ یا کوچک تأثیر می‌پذیرد.
میانه	عدد میانی داده‌های مرتب‌شده که نیمی از مقادیر کمتر و نیمی بیشتر از آن هستند.
همت	مخفف «هزار میلیارد تومان»؛ برای مثال، ۳۵ همت معادل ۳۵ هزار میلیارد تومان است.

◀ فصل اول ▶

روایت یک مسیر؛ از شکل‌گیری تا بلوغ تامین مالی جمعی

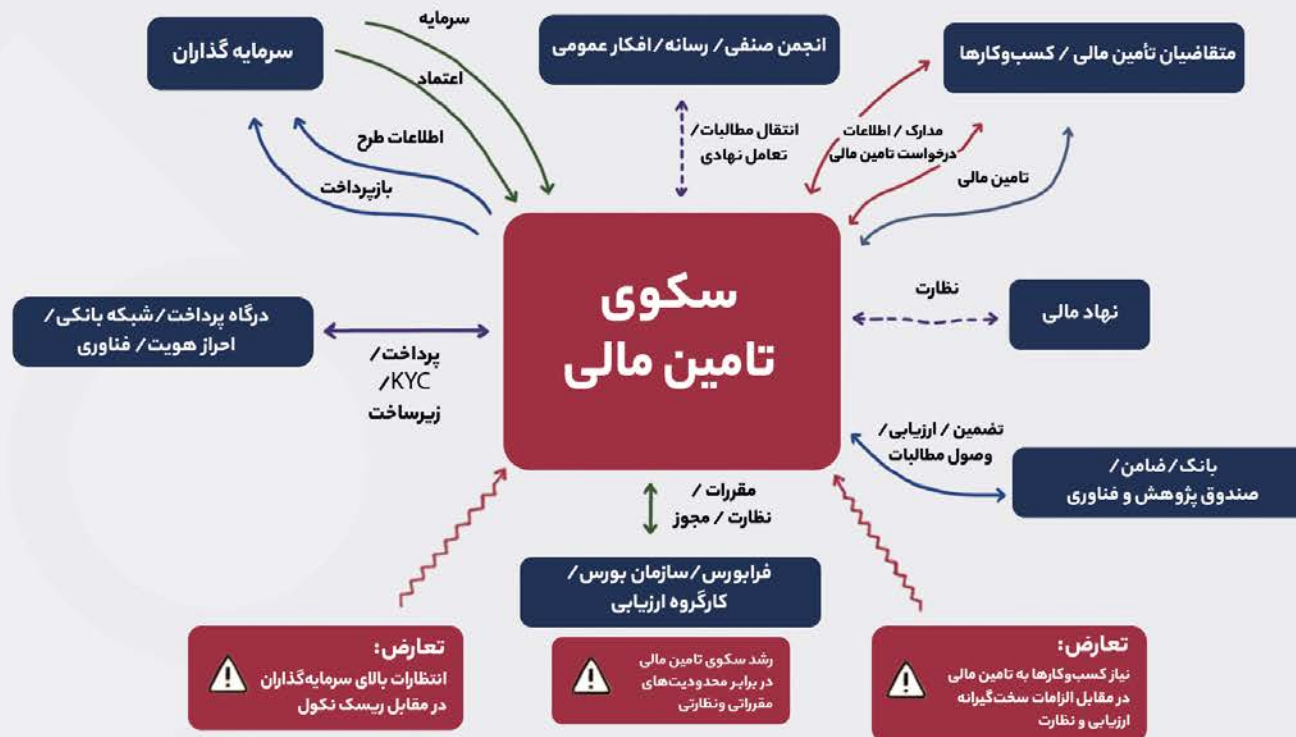
تصویر چگونگی کارکرد صنعت تامین مالی جمعی؛ بازیگران، ذینفعان و چالش ها

محدودیت های محیطی

- قوانین و دستورالعمل ها
- شرایط اقتصاد کلان
- تورم
- فرهنگ سرمایه گذاری
- فناوری
- الزامات شرعی
- AML/KYC

راهنمای نشانه ها

- جریان ورودی به سکو
- جریان خروجی به سکو
- ↔ تعامل دوطرفه / همکاری
- ↔ تعامل نهادی / مطالبات
- ⚡ تعارض / تنش

مسائل و تنش های کلیدی

- اعتماد سرمایه گذاران
- ریسک نکول
- کفایت تضمین
- محدودیت سقف درگاه پرداخت
- محدودیت تبلیغات
- طولانی بودن ارزیابی
- چالش وصول مطالبات
- تجربه کاربری شفافیت
- اختلالات بانکی / اینترنتی
- نیاز به بازار ثانویه

تصویر تجمیعی عملکرد بازار از آغاز فعالیت تا پایان سال ۱۴۰۴

حجم کل بازار تأمین مالی جمعی برابر بوده با ۳۵ همت

تعداد طرح‌ها

۲,۱۳۳

میانگین سود پیش بینی شده

۴۰٪

تعداد سکویهای فعال

۵۵

تعداد ضامنین

۷۰

تعداد صنایع

۵۷

تعداد شرکت‌های تأمین مالی شده

۹۰۳

بازار تأمین مالی جمعی ایران از آغاز فعالیت تا پایان سال ۱۴۰۴، با تأمین بیش از ۳۵ همت منابع در قالب ۲,۱۳۳ طرح، به یکی از مسیرهای روبه‌رشد تأمین مالی بنگاه‌ها تبدیل شده است. حضور ۵۵ سکوی فعال، ۹۰۳ شرکت تأمین مالی شده و فعالیت این بازار در ۵۷ صنعت، از گسترش دامنه و تنوع آن حکایت دارد.

تأمین مالی جمعی تا پایان سال ۱۴۰۴، بیش از ۳۵ همت منابع را به ۹۰۳ بنگاه در ۵۷ صنعت رسانده است.

*آمار و ارقام منتشر شده تا پایان سال ۱۴۰۴ می باشد.

*سکوی فعال: سکویی که پس از اخذ مجوز تا پایان سال ۱۴۰۴ حداقل یک طرح را تأمین مالی کرده باشد.

رشد بازار بر اساس مبلغ

از یک همت تا ۳۵ همت؛ جهش بازار تأمین مالی جمعی

رشد بازار تأمین مالی جمعی نشان می‌دهد که از سال ۱۴۰۲، این بازار وارد مرحله‌ای از رشد شتابان شده و حجم تأمین مالی سالانه از حدود ۴ همت در سال ۱۴۰۲ به ۱۳ همت در ۱۴۰۳ و ۱۸ همت در ۱۴۰۴ رسیده است. تداوم این روند در چهارماهه نخست ۱۴۰۵ و ثبت حدود ۷ همت تأمین مالی در همین دوره، بیانگر حفظ روند توسعه بازار و افزایش استقبال از این ابزار مالی است. مجموعه این ارقام نشان می‌دهد تأمین مالی جمعی همچنان از ظرفیت قابل توجهی برای افزایش مقیاس و ایفای نقش پررنگ‌تر در تأمین مالی بنگاه‌ها برخوردار است.

بازار تأمین مالی جمعی با جهشی چشمگیر، از کمتر از یک همت در سال ۱۳۹۹ به ۳۵ همت در پایان سال ۱۴۰۴ رسیده است.

میانگین مبلغ طرح‌ها در هر سال

* بر اساس ضوابط تأمین مالی جمعی، سقف تأمین مالی برای هر طرح تا پایان سال ۱۴۰۴، ۵۰ میلیارد تومان تعیین شده است.

* همچنین، سقف مجموع تأمین مالی برای هر شرکت با شناسه ملی یکتا تا پایان سال ۱۴۰۴، ۱۰۰ میلیارد تومان بوده است.

از یک میلیارد تا ۲۰ میلیارد؛ رشد مقیاس تأمین مالی

رشد بازار تأمین مالی جمعی تنها به افزایش حجم کل تأمین مالی محدود نبوده و هم‌زمان، مقیاس طرح‌ها نیز به‌طور محسوسی افزایش یافته است. میانگین اندازه هر طرح از حدود یک میلیارد تومان در سال ۱۳۹۹ به ۲۰ میلیارد تومان در سال ۱۴۰۴ رسیده؛ یعنی طی پنج سال حدود ۲۰ برابر شده است. این روند نشان می‌دهد تأمین مالی جمعی به تدریج از تأمین طرح‌های کوچک‌تر فاصله گرفته و ظرفیت بیشتری برای پاسخ‌گویی به نیازهای مالی بزرگ‌تر بنگاه‌ها پیدا کرده است.

میانگین اندازه طرح‌های تأمین مالی جمعی طی پنج سال، ۲۰ برابر شده و از یک میلیارد تومان در سال ۱۳۹۹ به ۲۰ میلیارد تومان در سال ۱۴۰۴ رسیده است.

تعداد طرح‌ها در هر سال

از ۲ طرح تا ۸۹۲؛ مسیر توسعه یک بازار

تعداد طرح‌های تأمین مالی جمعی نیز همگام با رشد ارزش بازار، روندی صعودی داشته و از تنها ۲ طرح در سال ۱۳۹۹ به ۸۹۲ طرح در سال ۱۴۰۴ رسیده است. نکته قابل توجه، شتاب دوباره بازار در سال ۱۴۰۴ است؛ به طوری که تعداد طرح‌ها نسبت به ۷۷۶ طرح سال ۱۴۰۳، حدود ۱۵ درصد افزایش یافته است. هم‌زمانی رشد تعداد و افزایش متوسط اندازه طرح‌ها نشان می‌دهد توسعه بازار از هر دو مسیر «افزایش تعداد فرصت‌های تأمین مالی» و «بزرگ‌تر شدن مقیاس طرح‌ها» در حال وقوع است.

تعداد طرح‌های تأمین مالی جمعی از تنها ۲ طرح در سال ۱۳۹۹ به ۸۹۲ طرح در سال ۱۴۰۴ رسیده و رشدی ۴۴۶ برابری را تجربه کرده است.

تعداد سکوهای فعال در هر سال

۵۵ سکوی فعال از میان ۷۵ سکوی دارای مجوز

تا پایان سال ۱۴۰۴، تعداد سکوهای دارای مجوز تأمین مالی جمعی به ۷۵ سکو رسیده است که از این میان، ۵۵ سکو حداقل یک طرح را با موفقیت تأمین مالی کرده‌اند. رشد تعداد سکوهای فعال از ۲ سکو در سال ۱۳۹۹ به ۵۵ سکو در سال ۱۴۰۴، نشان‌دهنده توسعه سریع سمت عرضه بازار و ورود تدریجی بازیگران بیشتر به عرصه عملیاتی تأمین مالی جمعی است.

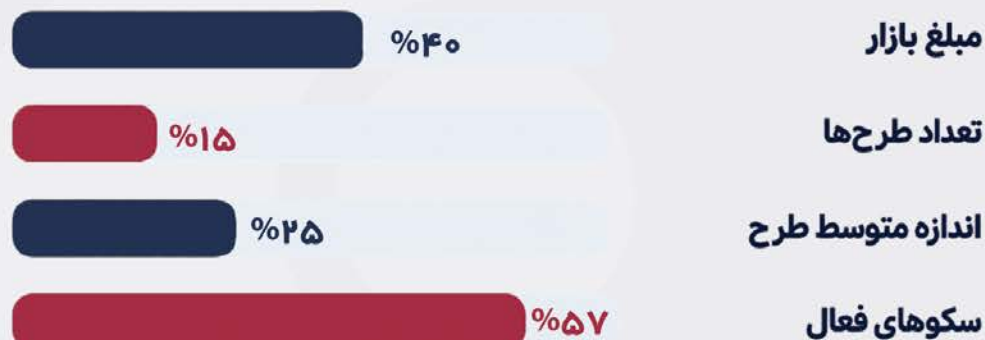
تعداد سکوهای فعال تأمین مالی جمعی از ۲ سکو در سال ۱۳۹۹ به ۵۵ سکو در سال ۱۴۰۴ رسیده و طی پنج سال ۲۷ برابر شده است.

➤ ۱۴۰۴؛ رشد بازار در تمام ابعاد ➤

سال ۱۴۰۴ را می‌توان سال تداوم توسعه و افزایش مقیاس بازار تأمین مالی جمعی دانست. رشد ۴۰ درصدی ارزش بازار، در کنار افزایش ۲۵ درصدی متوسط اندازه طرح‌ها و رشد قابل توجه تعداد طرح‌ها و سکوه‌های فعال، نشان می‌دهد توسعه بازار به یک شاخص محدود نبوده و هم‌زمان در ابعاد مختلف رخ داده است. این ترکیب، تصویری از بازاری در حال گسترش با ظرفیت بالای ادامه رشد ارائه می‌دهد.

در سال ۱۴۰۴، تعداد سکوه‌های فعال با رشد ۵۷ درصدی بیشترین افزایش را میان شاخص‌های اصلی بازار ثبت کرد که نشانه‌ای از گسترش سریع بازیگران صنعت است.

رشد شاخص‌های اصلی در ۱۴۰۴

سال ۱۴۰۴؛ نقطه عطف رشد تأمین مالی جمعی

تمرکز بخش قابل توجهی از عملکرد چند ساله بازار در سال ۱۴۰۴، یکی از مهم‌ترین نشانه‌های شتاب گرفتن تأمین مالی جمعی است. در این سال به‌تنهایی، ۵۱ درصد از ارزش کل تأمین مالی و ۴۲ درصد از تعداد طرح‌های بازار تا پایان ۱۴۰۴ محقق شده است. این ارقام نشان می‌دهد بخش بزرگی از توسعه بازار نه در سال‌های ابتدایی، بلکه در آخرین سال مورد بررسی شکل گرفته و بازار همچنان در مرحله رشد سریع قرار دارد.

سال ۱۴۰۴ نقطه عطف رشد بازار بود و به‌تنهایی ۵۱٪ از مبلغ و ۴۲٪ از تعداد کل طرح‌های تأمین مالی جمعی تا آن زمان را به خود اختصاص داد.

سهم سال ۱۴۰۴ از کل بازار

چکیده فصل در یک نگاه

- بازار تأمین مالی جمعی تا پایان ۱۴۰۴ با عبور از ۳۵ همت تأمین مالی و انتشار ۲,۱۳۳ طرح، از مرحله شکل‌گیری اولیه فاصله گرفته است.
- سال ۱۴۰۴ نقطه اوج بازار بود و به‌تنهایی ۵۱ درصد از مبلغ و ۴۲ درصد از تعداد طرح‌های کل دوره را به خود اختصاص داد.
- در این سال، مبلغ بازار ۳۸ درصد، تعداد طرح‌ها ۱۵ درصد و میانگین اندازه هر طرح ۲۵ درصد افزایش یافت.
- میانگین اندازه طرح‌ها طی پنج سال از حدود یک میلیارد تومان به ۲۰ میلیارد تومان رسید که نشان‌دهنده افزایش مقیاس تأمین مالی است.
- رشد هم‌زمان مبلغ، تعداد و اندازه طرح‌ها در کنار گسترش سکوه‌های فعال، از تعمیق بازار و افزایش نقش آن در تأمین مالی بنگاه‌ها حکایت دارد.

❖ فصل دوم ❖

**صنعت تأمین مالی جمعی در یک نگاه؛ تصویری از مسیری که
پیموده‌ایم و بازاری که امروز پیش روی ماست.**

از تجربه اول تا تأمین مالی دوباره

میان‌ه طرح به ازای شرکت

۲ طرح

شرکت چند سکویی

۲۵.۵%

شرکت با بیش از یک طرح

۵۱.۸%

تا پایان سال ۱۴۰۴، تعداد ۹۰۳ شرکت منحصربه‌فرد از تأمین مالی جمعی استفاده کرده‌اند و در مجموع ۲۰۱۳۳ طرح به ارزش بیش از ۳۵ همت در بازار به ثبت رسیده است. به‌طور میانگین به ازای هر شرکت ۲.۳۶ طرح ثبت شده و بیش از نیمی از شرکت‌ها تجربه حضور در بیش از یک طرح را داشته‌اند؛ الگویی که نشان می‌دهد تأمین مالی جمعی برای بخشی از متقاضیان، از یک تجربه مقطعی فراتر رفته و به ابزاری تکرار شونده برای جذب منابع تبدیل شده است.

بازگشت بیش از نیمی از متقاضیان، نشان‌دهنده تبدیل تأمین مالی جمعی به ابزاری قابل‌اتکا برای بنگاه‌های اقتصادی است.

روند رشد شرکت‌ها و طرح‌ها

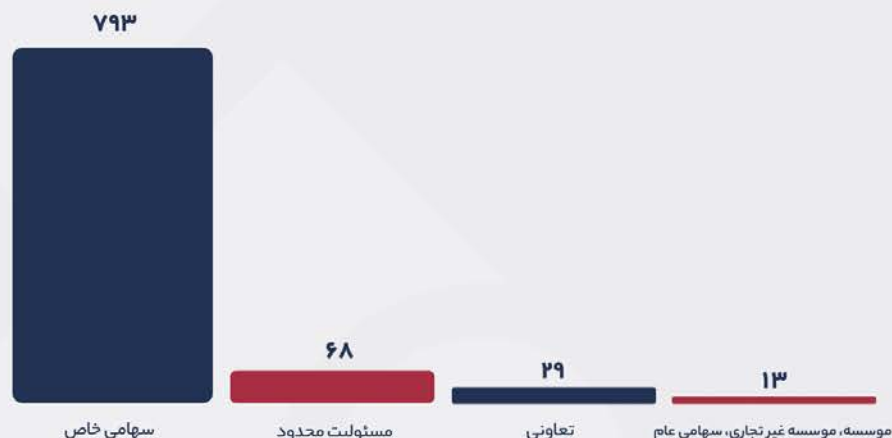

شرکت‌ها ثابت ماندند، طرح‌ها جهش کردند

تعداد شرکت‌های متقاضی از ۲ شرکت در سال ۱۳۹۹ به ۴۶۸ شرکت در سال ۱۴۰۴ رسیده است. با این حال، در سال ۱۴۰۴ تعداد شرکت‌ها نسبت به سال قبل تقریباً ثابت مانده و تنها ۱.۰۱ درصد رشد کرده، در حالی که تعداد طرح‌ها در همین دوره حدود ۱۵ درصد افزایش یافته است. این واگرایی نشان می‌دهد رشد بازار در سال ۱۴۰۴ بیش از آنکه از افزایش تعداد متقاضیان ناشی شود، با افزایش تعداد طرح به ازای هر شرکت همراه بوده است.

در سال ۱۴۰۴، هر شرکت متقاضی به‌طور متوسط حدود ۱.۹ طرح داشته است؛ در حالی که این نسبت در سال ۱۴۰۳ حدود یک طرح به ازای هر شرکت بوده است.

توزیع شرکت های متقاضی بر اساس نوع شخصیت حقوقی

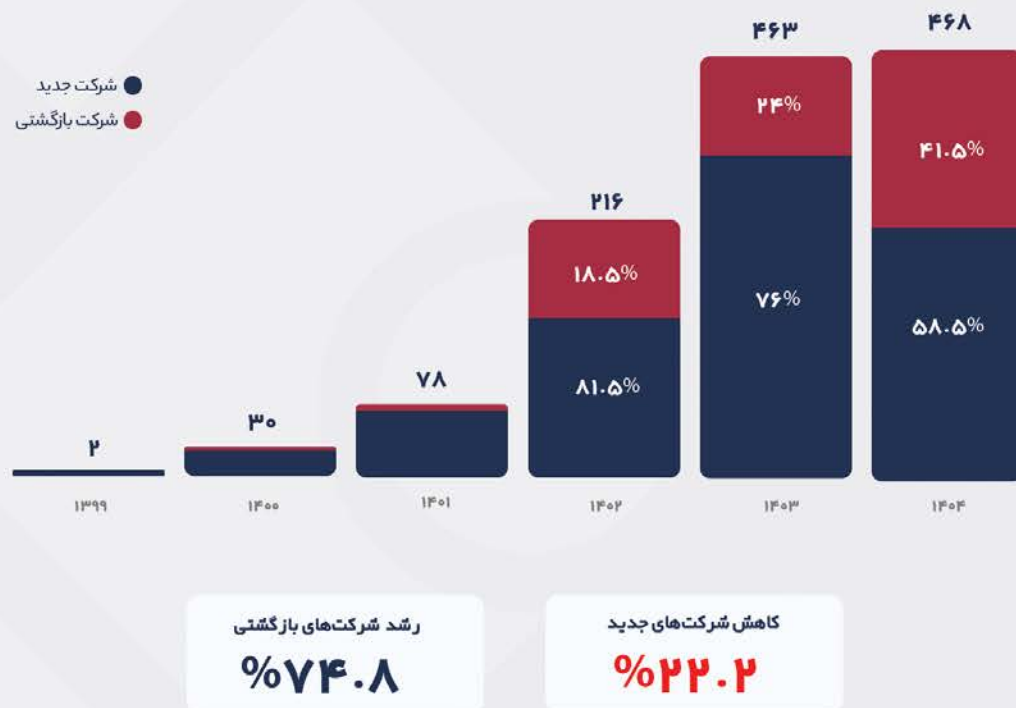
نوع شرکت	تعداد شرکت	سهم متقاضیان (مبلغ)	مبلغ
سهامی خاص	۷۹۳	٪۸۷٫۷	۳۲٫۶۳ همت
مسئولیت محدود	۶۸	٪۷٫۵	۱٫۱۰ همت
تعاونی	۲۹	٪۳٫۲	۱٫۰۸ همت
موسسه، موسسه غیر تجاری سهامی عام	۱۳	٪۱٫۴	۰٫۳۱ همت

۹۲ درصد تأمین مالی در اختیار سهامی خاص ها

ساختار حقوقی متقاضیان تأمین مالی جمعاً به شدت به سمت شرکت های سهامی خاص متمایل است. این شرکت ها با ۷۹۳ متقاضی، نزدیک به ۸۸ درصد کل شرکت ها را تشکیل می دهند و بیش از ۹۲ درصد منابع مالی بازار را نیز جذب کرده اند. بالاتر بودن سهم ارزشی نسبت به سهم تعدادی نشان می دهد نقش سهامی خاص ها در بازار، حتی از فراوانی آنها نیز پررنگ تر بوده است.

از هر ۱۰ متقاضی، نزدیک به ۹ شرکت سهامی خاص بوده اند و بیش از ۹۲ درصد تأمین مالی بازار نیز توسط همین گروه جذب شده است.

ترکیب سالانه شرکت‌های جدید و بازگشتی

بازگشتی‌ها سهم بیشتری از بازار گرفتند

در سال ۱۴۰۴، ترکیب متقاضیان تأمین مالی جمعی تغییر محسوسی داشته است. در حالی که تعداد شرکت‌های جدید ۲۲.۲ درصد کاهش یافته، تعداد شرکت‌های بازگشتی ۷۴.۸ درصد افزایش پیدا کرده است؛ به طوری که بیش از چهار شرکت از هر ده متقاضی سال ۱۴۰۴، سابقه حضور در بازار را داشته‌اند. این تغییر نشان می‌دهد استفاده مجدد از تأمین مالی جمعی در میان شرکت‌ها در حال گسترش است و بخشی از تقاضای بازار از سوی متقاضیان باتجربه شکل می‌گیرد.

سال پررنگ‌تر شدن متقاضیان بازگشتی بود؛ در شرایطی که تعداد کل شرکت‌ها تقریباً ثابت ماند، حضور شرکت‌های دارای سابقه تأمین مالی به شدت افزایش یافت.

۸۲ درصد مبلغ ریالی بازار در اختیار متقاضیان چند طرحی

الگوی استفاده شرکت‌ها نشان می‌دهد تکرار تأمین مالی، نقش پررنگی در شکل‌گیری بازار داشته است. اگرچه ۴۸.۲ درصد شرکت‌ها تنها یک طرح داشته‌اند، ۵۱.۸ درصد در بیش از یک طرح حضور داشته و در مجموع نزدیک به ۸۲ درصد از ارزش ریالی تأمین مالی بازار را به خود اختصاص داده‌اند. مقایسه این دو گروه نشان می‌دهد متوسط سهم تأمین مالی هر شرکت چند طرحی، بیش از چهار برابر شرکت‌های تک طرحی بوده است؛ نشانه‌ای از تعمیق استفاده از این ابزار در میان بخشی از متقاضیان.

رشد سمت تقاضا فقط ورود شرکت‌های بیشتر نیست؛ تکرار استفاده و افزایش عمق تأمین مالی در میان متقاضیان، بخش مهمی از مقیاس بازار را ساخته است.

تعداد شرکت‌ها و مبلغ تأمین مالی برحسب تکرار استفاده

سهم از تعداد	شرکت	دفعات تأمین مالی
۴۸,۲٪	۴۳۵	فقط یک طرح
۲۰,۵٪	۱۸۵	دو طرح
۲۴,۴٪	۲۲۰	سه تا پنج طرح
۶,۲٪	۵۶	شش تا ده طرح
۰,۸٪	۷	بیش از ده طرح

۱۰ شرکت بزرگ متقاضی؛ کمتر از ۶ درصد ریالی بازار

بررسی بزرگ‌ترین متقاضیان بازار نشان می‌دهد دستیابی به حجم‌های بالاتر تأمین مالی عمدتاً از مسیر تکرار تأمین مالی و در برخی موارد، استفاده از چند سکو شکل گرفته است. شرکت اول با ۲۴ طرح در ۷ سکو، نمونه شاخص این الگوست؛ شرکت سوم نیز ۱۲ طرح را در ۶ سکو تأمین مالی کرده، درحالی‌که شرکت دوم با ۹ طرح، فعالیت خود را در تنها ۲ سکو متمرکز کرده است. این تفاوت، دو الگوی متمایز در رفتار متقاضیان بزرگ بازار را نشان می‌دهد: تنوع‌بخشی میان سکوها و تمرکز بر تعداد محدودی سکو.

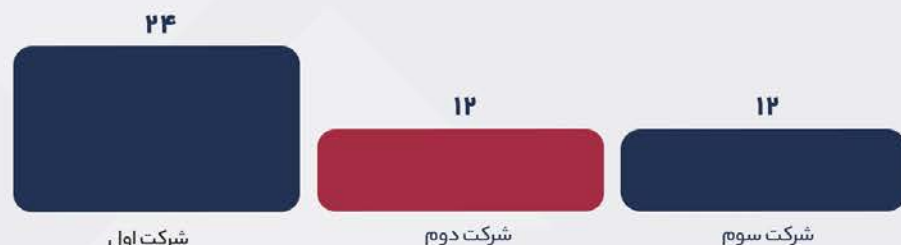
متقاضیان بزرگ یک مسیر واحد ندارند؛ برخی با توزیع طرح‌ها میان چند سکو و برخی با تکرار تأمین مالی در تعداد محدودی سکو، مقیاس تأمین مالی خود را افزایش داده‌اند.

- شرکت اول | تهران ۲۴ طرح | ۷ سکو
- شرکت دوم | اصفهان ۹ طرح | ۲ سکو
- شرکت سوم | تهران ۱۲ طرح | ۶ سکو

شاخص تمرکز شرکت‌ها	سهم از مبلغ بازار
شرکت اول	۰,۶٪
سه شرکت اول	۱,۹٪
پنج شرکت اول	۳,۰٪
ده شرکت اول	۵,۸٪

پرتعدادترین شرکت‌ها در استفاده از تأمین مالی جمعی

رتبه	شرکت	تعداد طرح	مبلغ تجمعی	تعداد سکو
۱	شرکت اول	طرح ۲۴	۲۲۷,۷ میلیارد تومان	۷
۲	شرکت دوم	طرح ۱۲	۲۱۸ میلیارد تومان	۶
۳	شرکت سوم	طرح ۱۲	۱۹۴,۵ میلیارد تومان	۳

بیشترین تعداد طرح برای یک شرکت

۲۴

بیشترین تعداد سکو برای یک شرکت

۷

فعال‌ترین شرکت از نظر تعداد دفعات تأمین مالی (۳ شرکت)

در میان پرتکرارترین متقاضیان بازار، استفاده هم‌زمان از چند سکو الگوی قابل‌توجهی است. شرکت اول با ۲۴ طرح در ۷ سکو، بیشترین تکرار تأمین مالی را ثبت کرده؛ در حالی که شرکت دوم و شرکت سوم هر یک با ۱۲ طرح، به‌ترتیب از ۶ و ۳ سکو استفاده کرده‌اند. این تفاوت نشان می‌دهد شرکت‌های پرتکرار نیز الگوی یکسانی ندارند؛ برخی با تمرکز بر تعداد محدودی سکو و برخی با استفاده از سکوهای متعدد، منابع مالی مورد نیاز خود را جذب کرده‌اند.

تکرار تأمین مالی نشان‌دهنده اعتماد و رضایت شرکت‌ها از این ابزار است.

توزیع متقاضیان بر اساس تعداد سکوهای مورد استفاده

فقط یک سکو: ۶۷۳ شرکت

چند سکویی: ۲۳۰ شرکت

الگوی فعالیت	تعداد شرکت	سهم از تعداد
فقط یک سکو	۶۷۳	٪۷۴٫۵
بیش از یک سکو	۲۳۰	٪۲۵٫۵

شرکت چند سکویی

۲۳۰

سهم چند سکویی

٪۲۵٫۵

۷۵٪ متقاضیان وفادار به یک سکو، ۲۵٪ متقاضیان چندسکویی

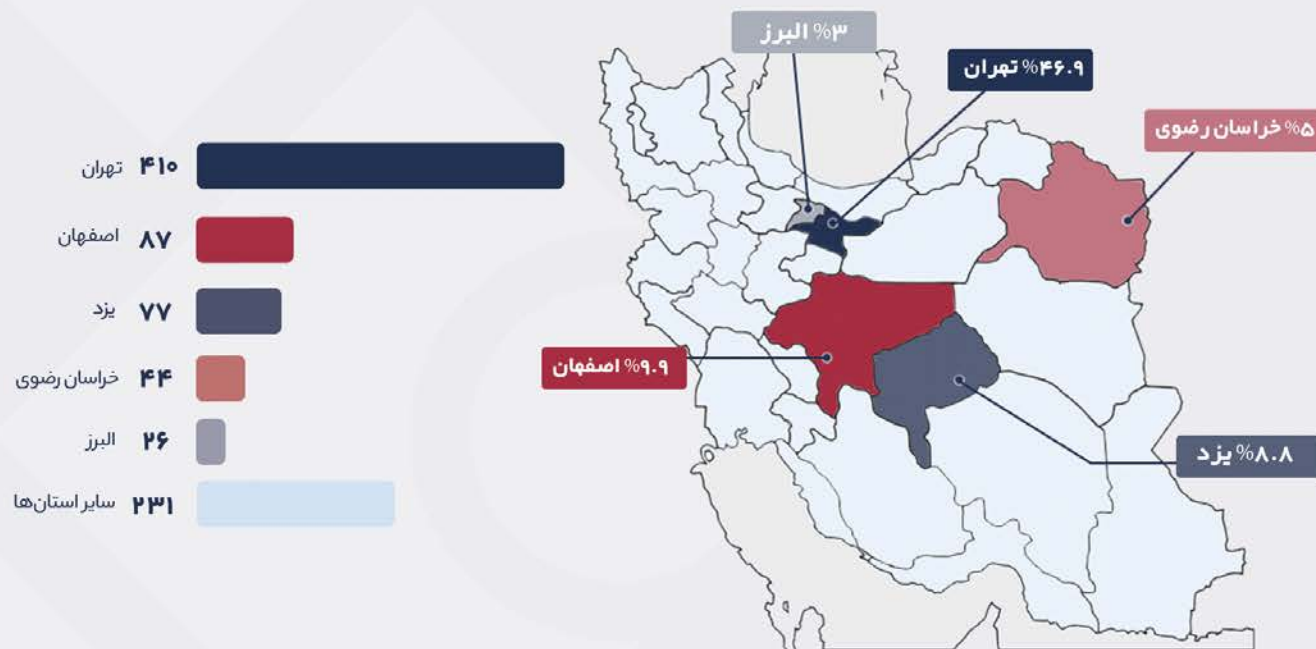
تمرکز بر یک سکو، الگوی غالب متقاضیان تأمین مالی جمعی بوده است؛ حدود سه چهارم شرکت‌ها منابع مورد نیاز خود را تنها از طریق یک سکو جذب کرده‌اند. با این حال، ۲۳۰ شرکت معادل ۲۵٫۵ درصد متقاضیان، تجربه تأمین مالی از بیش از یک سکو را داشته‌اند. سهم قابل توجه شرکت‌های چندسکویی نشان می‌دهد بخشی از متقاضیان برای تأمین مالی مجدد، الزاماً به سکوی نخست خود محدود نمانده‌اند.

از هر چهار متقاضی، یک شرکت برای جذب منابع از بیش از یک سکوی تأمین مالی جمعی استفاده کرده است.

تقریباً نیمی از متقاضیان در استان تهران

از میان ۸۷۵ شرکت دارای اطلاعات جغرافیایی، ۴۱۰ شرکت در تهران مستقر بوده‌اند؛ یعنی نزدیک به ۴۷ درصد کل متقاضیان قابل شناسایی پس از تهران، اصفهان و یزد با فاصله قابل توجهی در رتبه‌های بعدی قرار دارند. در مجموع، پنج استان نخست حدود ۲۷ درصد متقاضیان را در خود جای داده‌اند که نشان‌دهنده تمرکز جغرافیایی قابل توجه سمت تقاضای تأمین مالی جمعی در چند قطب اقتصادی کشور است.

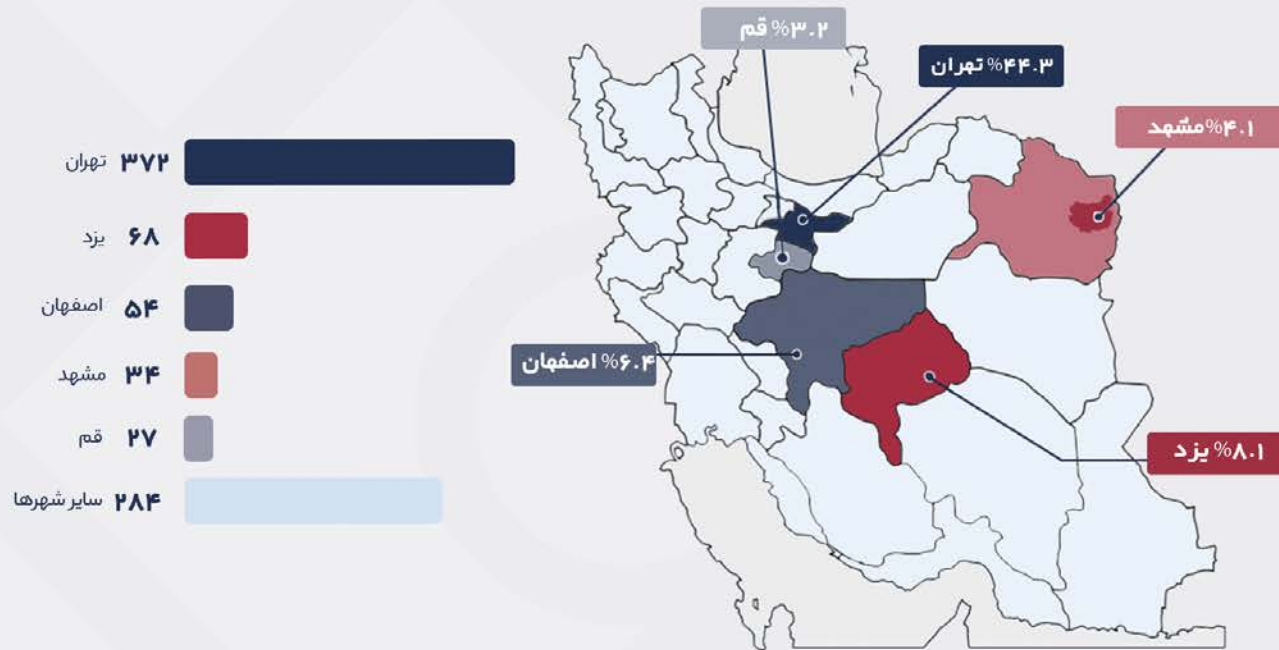
نزدیک به نیمی از متقاضیان در استان تهران متمرکزند و پنج استان نخست در مجموع حدود ۲۷ درصد از متقاضیان بازار را در خود جای داده‌اند.

تهران؛ کانون اصلی متقاضیان

در سطح شهری نیز تمرکز جغرافیایی متقاضیان به وضوح مشاهده می‌شود. از میان ۸۳۹ شرکت دارای اطلاعات شهر، ۳۷۲ شرکت در تهران مستقر بوده‌اند؛ معادل بیش از ۴۴ درصد متقاضیان قابل شناسایی. یزد، اصفهان، مشهد و قم در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند و پنج شهر نخست در مجموع حدود ۶۶ درصد شرکت‌ها را در خود جای داده‌اند. این الگو نشان می‌دهد بخش قابل توجهی از تقاضای تأمین مالی جمعی در تعداد محدودی از مراکز شهری متمرکز شده است.

تمرکز ۴۴ درصد از متقاضیان در تهران و ۲۲ درصد در پنج استان نخست، از توزیع جغرافیایی نامتوازن تأمین مالی جمعی در کشور حکایت دارد.

چکیده فصل در یک نگاه

- تا پایان ۱۴۰۴، ۹۰۳ شرکت منحصربه‌فرد تأمین مالی جمعی را تجربه کرده‌اند.
- ۵۱.۸٪ شرکت‌ها در بیش از یک طرح حضور داشته‌اند؛ نشانه‌ای از تکرار استفاده از این ابزار.
- ۲۵.۵٪ متقاضیان چندسکویی بوده و از بیش از یک سکو برای جذب منابع استفاده کرده‌اند.
- سهم ۱۰ متقاضی بزرگ تنها ۵.۸٪ از ارزش کل بازار است؛ بنابراین تمرکز در سطح شرکت‌ها پایین است.
- در مقابل، تمرکز جغرافیایی بالاست؛ نزدیک به ۴۷٪ شرکت‌های دارای اطلاعات استانی در تهران مستقر بوده‌اند.

﴿ فصل سوم ﴾

۳۵ همت تأمین مالی جمعی به کدام بخش‌های اقتصاد رسیده است؟

◀ نقشه صنعتی تأمین مالی جمعی ▶

مبلغ بازار

۳۵۰.۱ همت

تعداد طرح‌ها

۲۰۱۳۳

تعداد صنایع فعال

۵۷

تأمین مالی جمعی طی سال‌های فعالیت خود به طیف متنوعی از صنایع راه یافته است. این فصل بررسی می‌کند منابع جذب شده در کدام بخش‌های اقتصادی متمرکز بوده، چه صنایعی بیش‌ترین تعداد و ارزش طرح‌ها را به خود اختصاص داده‌اند و الگوی تأمین مالی، اندازه طرح‌ها و عملکرد بازپرداخت در صنایع مختلف چه تفاوت‌هایی داشته است.

۱۰ صنعت برتر از نظر حجم تامین مالی

بر اساس عملکرد تجمعی بازار

تجارت عمده فروشی

منسوجات

ساخت محصولات فلزی

محصولات شیمیایی

زراعت و خدمات وابسته

فلزات اساسی

محصولات غذایی و آشامیدنی

مواد و محصولات دارویی

محصولات کاغذی

ماشین آلات و تجهیزات

محصولات غذایی؛ بزرگ‌ترین مقصد تأمین مالی جمعی

محصولات غذایی و آشامیدنی با حدود ۴.۳۷ همت تأمین مالی، بزرگ‌ترین صنعت بازار از نظر ارزش منابع جذب‌شده است و به‌تنهایی حدود ۱۲.۵ درصد بازار را در اختیار دارد. پس از آن، محصولات شیمیایی و تجارت عمده‌فروشی قرار گرفته‌اند. با وجود برتری این صنایع، فاصله نسبتاً محدود میان رتبه‌های نخست و سهم ۱۲.۵ درصدی صنعت اول نشان می‌دهد منابع بازار به یک صنعت خاص وابستگی بالایی ندارد.

پنج صنعت نخست در مجموع حدود ۴۴.۷ درصد ارزش بازار را جذب کرده‌اند.

مبلغ تأمین مالی شده برای هر صنعت

57 صنعت؛ اما 63% منابع در 10 صنعت

گسترش تأمین مالی جمعی در 57 گروه صنعتی، از تنوع قابل توجه بازار حکایت دارد؛ با این حال، توزیع منابع میان صنایع یکنواخت نیست. سه صنعت نخست حدود 35 درصد و 10 صنعت نخست بیش از 63 درصد ارزش کل تأمین مالی را جذب کرده‌اند. در عین حال، سهم صنعت اول تنها 12.5 درصد است؛ بنابراین بازار با وجود تمرکز نسبی منابع در صنایع پیشرو، به یک صنعت خاص وابستگی بالایی ندارد.

نزدیکی میانگین اندازه طرح‌ها (16.5 میلیارد تومان) به میانه (15 میلیارد تومان) نیز نشان می‌دهد اندازه طرح‌ها در سطح کل بازار با عدم تقارن بسیار شدیدی مواجه نیست.

بازار از نظر حضور صنایع متنوع است، اما توزیع منابع متوازن نیست؛ 10 صنعت نخست نزدیک به دوسوم تأمین مالی را جذب کرده‌اند.

تعداد صنایع فعال	تعداد طرح‌ها	مبلغ کل
57	2.133	35.1 همت
میانگین اندازه طرح	میانه اندازه طرح	منابع فعال در 1404
16.5 میلیارد	15 میلیارد	54

سهم از کل	شاخص تمرکز
12.5%	سهم صنعت اول از مبلغ
44.7%	سهم پنج صنعت اول
63.1%	سهم ده صنعت اول
36.9%	سهم سایر صنایع

بیشترین طرح‌ها در کدام صنایع شکل گرفت؟

از منظر تعداد طرح، رقابت در صدر جدول بسیار نزدیک‌تر است. محصولات غذایی و آشامیدنی با ۲۱۷ طرح در رتبه نخست قرار دارد و تجارت عمده‌فروشی با ۲۱۲ و محصولات شیمیایی با ۲۰۹ طرح، فاصله اندکی با آن دارند. این سه صنعت در مجموع نزدیک به ۳۰ درصد کل طرح‌های بازار را تشکیل داده‌اند؛ الگویی که نشان می‌دهد تعدد فرصت‌های تأمین مالی نیز میان چند حوزه اصلی توزیع شده و به یک صنعت خاص محدود نیست.

تنها ۸ طرح، رتبه اول تا سوم را از یکدیگر جدا می‌کند؛ نشانه‌ای از حضور تقریباً هم‌وزن سه صنعت پیشرو در تعداد طرح‌ها.

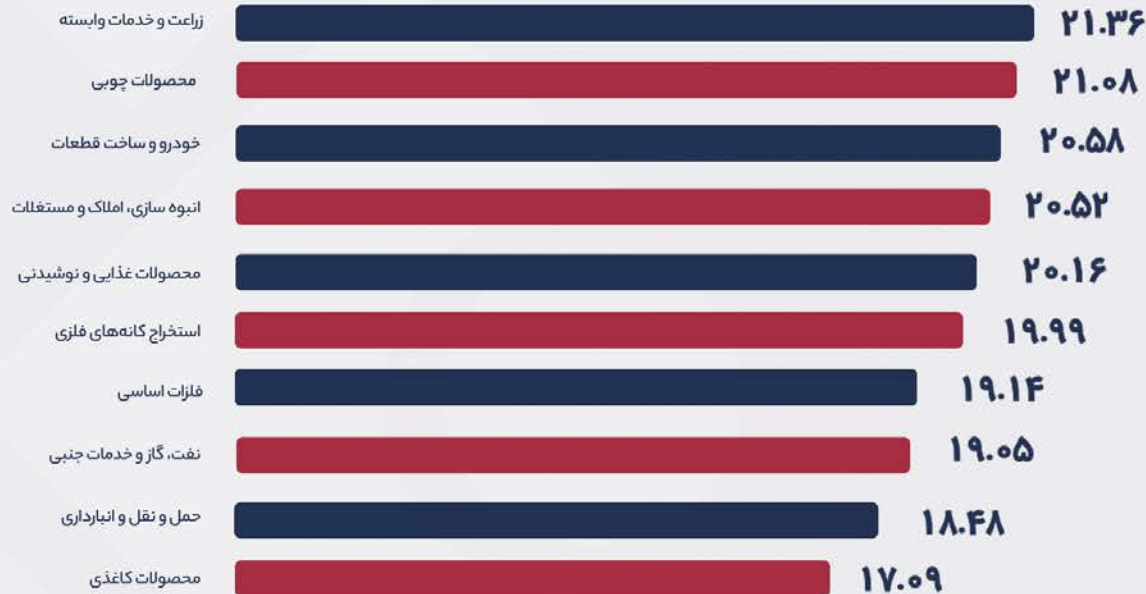
توزیع تعداد طرح به تفکیک صنعت

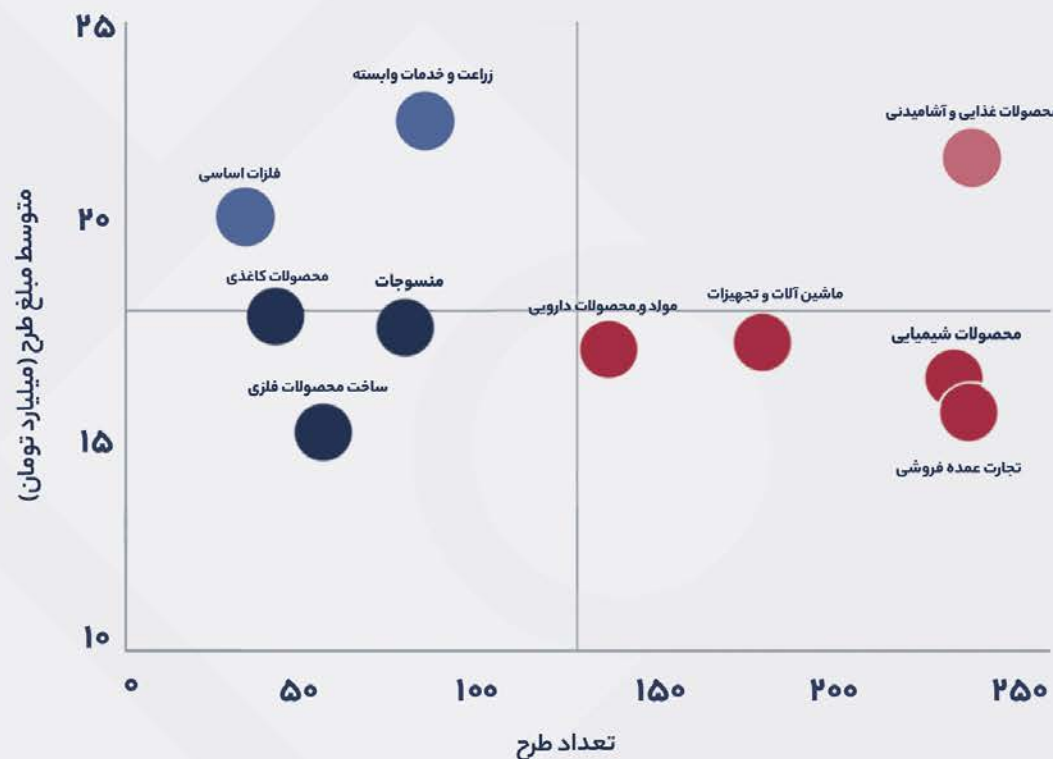

◀ کدام صنایع طرح‌های بزرگ‌تری دارند؟ ▶

مقایسه اندازه طرح‌ها تصویر متفاوتی از صنایع پیشرو ارائه می‌دهد. در میان صنایعی که حداقل ۲۰ طرح داشته‌اند، زراعت و خدمات وابسته با متوسط حدود ۲۱.۴ میلیارد تومان، بالاترین متوسط اندازه طرح را ثبت کرده است؛ درحالی‌که این صنعت از نظر ارزش کل تامین مالی در صدر بازار قرار ندارد. محصولات چوبی و خودرو و ساخت قطعات نیز با متوسط بیش از ۲۰ میلیارد تومان در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند. تکرار میانه ۲۵ میلیارد تومانی در چند صنعت نیز از تجمع قابل توجه طرح‌ها حول اندازه‌های مشخص حکایت دارد.

اندازه طرح‌ها در اغلب صنایع به یکدیگر نزدیک است و تنها چند صنعت با طرح‌های بزرگ‌تر، میانگین بازار را افزایش داده‌اند.

تعداد بیشتر یا طرح‌های بزرگ‌تر؟

مقایسه هم‌زمان تعداد و متوسط اندازه طرح‌ها نشان می‌دهد الگوی استفاده صنایع از تأمین مالی جمعی یکسان نیست. محصولات غذایی و آشامیدنی در موقعیتی متمایز قرار دارد؛ هم تعداد طرح بالایی دارد و هم متوسط اندازه طرح‌های آن بالاتر از میانگین بازار است. در مقابل، صنایعی مانند تجارت عمده‌فروشی و محصولات شیمیایی عمدتاً از مسیر تعداد طرح‌ها حضور پررنگی دارند، درحالی‌که زراعت و خدمات وابسته با تعداد طرح کمتر نسبت به صنایع پرتکرار، از متوسط اندازه بالاتری برخوردار است.

به بیان ساده‌تر، مقیاس تأمین مالی صنایع می‌تواند از دو مسیر شکل بگیرد: تکرار بیشتر تأمین مالی یا بزرگ‌تر بودن هر طرح.

سهم صنعت اول از مبلغ

%۱۵۰.۵

سهم پنج صنعت اول از مبلغ

%۴۴.۷

سهم ده صنعت اول از مبلغ

%۶۳.۱

سهم سایر صنایع از مبلغ

%۳۶.۹

از ۱۸ تا ۵۲ صنعت؛ مسیر تنوع بازار

بازار تأمین مالی جمعی در طول زمان از نظر صنایع متنوع‌تر شده است؛ تعداد صنایع فعال از ۱۸ صنعت در سال ۱۴۰۰ به ۵۲ صنعت در سال ۱۴۰۴ رسیده است. هم‌زمان، سهم پنج صنعت نخست از حدود ۶۳ درصد در سال ۱۴۰۰ به محدوده ۴۵ تا ۴۷ درصد در سال‌های اخیر کاهش یافته است. بخش عمده کاهش تمرکز در سال‌های ابتدایی توسعه بازار رخ داده و پس از آن، با وجود ورود صنایع بیشتر، سهم صنایع پیشرو نسبتاً با ثبات باقی مانده است.

هیچ صنعت واحدی بر بازار مسلط نیست؛ با این حال، ده صنعت نخست در مجموع ۶۳.۱ درصد از مبلغ تأمین مالی را جذب کرده‌اند.

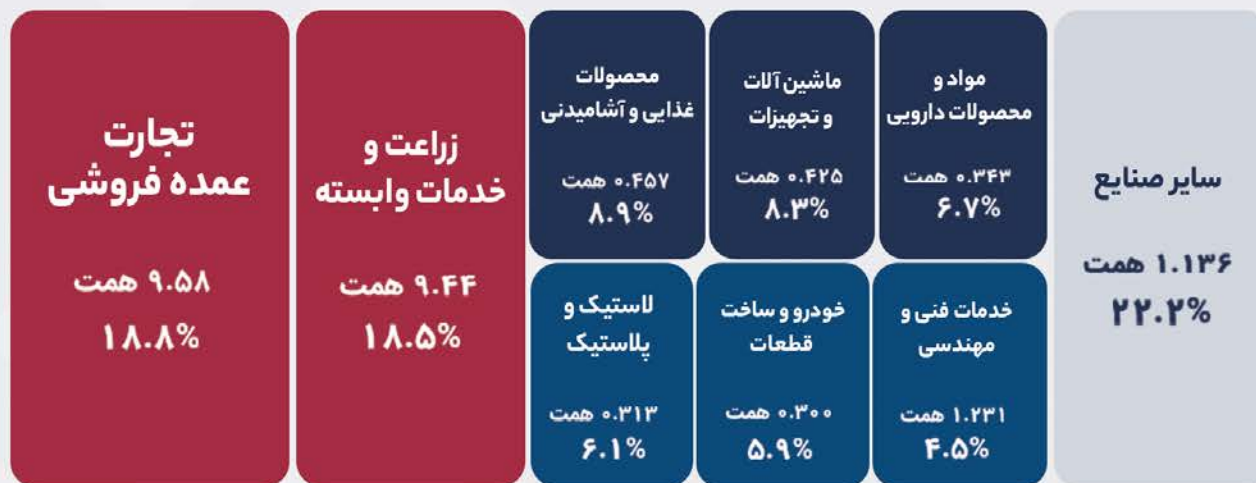

➤ صدر بازار چگونه دست به دست شد؟ ➤

ترکیب صنایع پیشرو در طول زمان ثابت نبوده است. در سال‌های ابتدایی، صنایع دارویی و ماشین‌آلات از نظر ارزش تأمین مالی در صدر قرار داشتند و رهبران تعداد طرح نیز در سال‌های مختلف تغییر کرده‌اند. از سال ۱۴۰۳ اما محصولات غذایی و آشامیدنی به طور هم‌زمان در هر دو شاخص مبلغ و تعداد طرح به رتبه نخست رسیده و این جایگاه را در سال ۱۴۰۴ نیز حفظ کرده است. این تغییر نشان می‌دهد کانون فعالیت بازار در طول زمان میان صنایع مختلف جابه‌جا شده و هنوز نمی‌توان ساختار صنعتی آن را ثابت دانست.

از سال ۱۴۰۳ به بعد، صنعت غذایی هم از نظر مبلغ و هم از نظر تعداد طرح در جایگاه اول قرار گرفته است.

افزایش مبلغ تامین مالی در سال ۱۴۰۴ نسبت به ۱۴۰۳ (بر حسب همت)

چه صنایعی رشد ۱۴۰۴ را ساختند؟

رشد بازار در سال ۱۴۰۴ میان صنایع به صورت یکنواخت توزیع نشده است. تجارت عمده فروشی و زراعت و خدمات وابسته، هرکدام با حدود یک همت افزایش تأمین مالی، در مجموع بیش از ۳۷ درصد از رشد ارزش بازار را به خود اختصاص داده‌اند. در مقابل، محصولات غذایی و آشامیدنی با وجود صدرنشینی در ارزش کل بازار، تنها حدود ۹ درصد از رشد سال ۱۴۰۴ را ساخته است. این تفاوت نشان می‌دهد «بزرگ‌ترین صنایع بازار» لزوماً همان «بیش‌ترین مشارکت‌کنندگان در رشد سالانه» نیستند.

دو صنعت تجارت عمده فروشی و زراعت روی هم ۳۷.۳٪ از رشد بازار ۱۴۰۴ را ساخته‌اند.

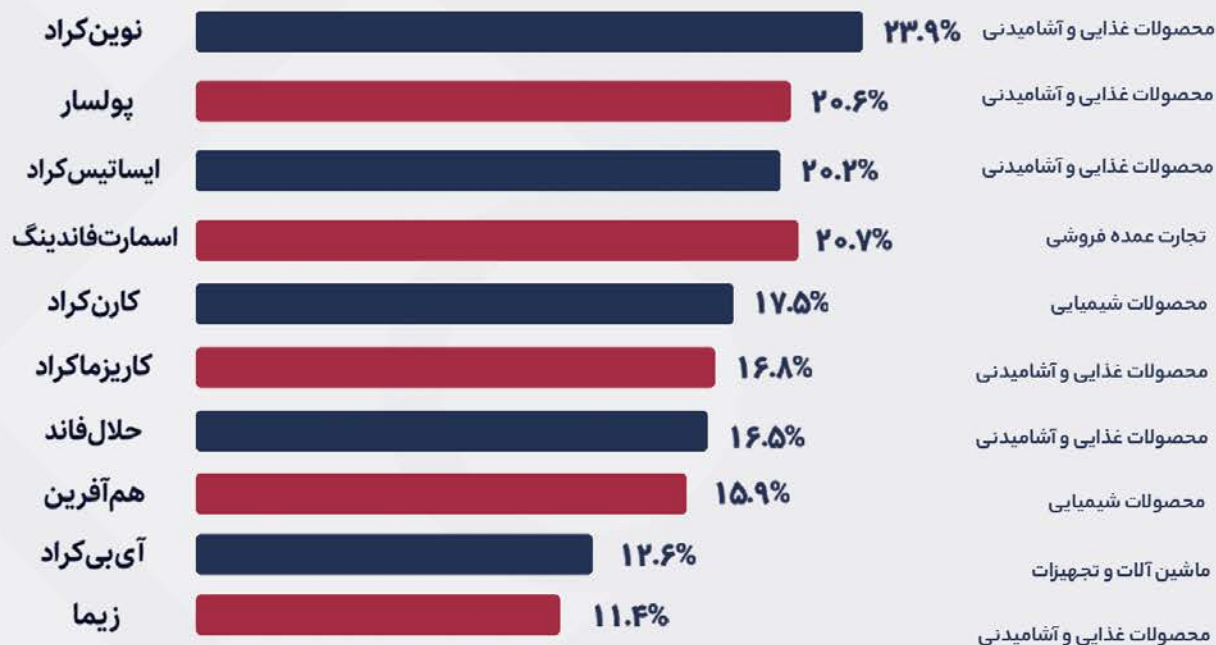
ترکیب پنج صنعت اصلی در ده سکوی بزرگ بازار

ترکیب صنعتی تأمین مالی در سکوهای مختلف یکسان نیست. حتی در میان پنج صنعت بزرگ بازار، سهم هر صنعت از منابع جذب شده در سکوها تفاوت قابل توجهی دارد؛ سهم صنایع غذایی در برخی سکوها تا ۲۴ درصد می‌رسد، درحالی‌که در برخی دیگر تجارت یا محصولات شیمیایی وزن بیشتری دارند. این تفاوت نشان می‌دهد سکوهای اصلی بازار از نظر ترکیب صنایع تأمین شده، الگوی یکسانی را دنبال نکرده‌اند.

الگوی تخصص صنعتی سکوها یکسان نیست؛ برخی بر چند صنعت مشخص تمرکز کرده‌اند، درحالی‌که برخی دیگر سبد متنوع‌تری از صنایع را پوشش می‌دهند.

غذایی	شیمیایی	تجارت	ماشین‌آلات	دارویی	سکو
۱۰٪	۱۶٪	۵٪	۱۱٪	۲٪	هم‌آفرین
۱۲٪	۱۱٪	۸٪	۱۳٪	۶٪	آی بی کراد
۲۵٪	۳٪	۳٪	۷٪	۵٪	ایستاپس کراد
۹٪	۱۸٪	۱۵٪	۱۲٪	۱۱٪	کارن کراد
۱۶٪	۱۶٪	۸٪	۱۳٪	۵٪	حلال فاند
۲۴٪	۴٪	۴٪	۳٪	۶٪	نوبین کراد
۱۱٪	۴٪	۷٪	۵٪	۴٪	زیما
۱۷٪	۱۱٪	۷٪	۱۳٪	۱۰٪	کاریزما کراد
۲۱٪	۱۱٪	۶٪	۶٪	۵٪	پولسار
۷٪	۵٪	۲۱٪	۵٪	۱۰٪	اسمارت فاندینگ

سهم صنعت غالب از مبلغ هر سکو تا پایان ۱۴۰۴

صنایع غذایی؛ صنعت اول در ۶ سگوی بزرگ

محصولات غذایی و آشامیدنی، صنعت غالب در ۶ سگوی اصلی بازار است؛ یافته‌ای که جایگاه این صنعت را فراتر از یک یا دو سگوی خاص نشان می‌دهد. با این حال، سهم صنعت نخست در هیچ‌یک از این سکوها از حدود ۲۴ درصد فراتر نمی‌رود. در مقابل، سهم سه صنعت نخست بین حدود ۲۷ تا ۵۱ درصد متغیر است که نشان می‌دهد درجه تمرکز صنعتی سکوها تفاوت قابل توجهی با یکدیگر دارد.

در ۶ سگوی از ۱۰ سگوی اصلی، صنایع غذایی صنعت غالب است، اما حتی در بالاترین حالت نیز سهم صنعت غالب فقط ۳۰.۹٪ است.

پنج برداشت کلیدی از صنایع تامین مالی شده

- ◀ ۵۷ صنعت تا پایان ۱۴۰۴ تأمین مالی جمعی را تجربه کرده‌اند و ۵۲ صنعت در سال ۱۴۰۴ فعال بوده‌اند. (صنایع غیر فعال عبارت‌اند از: بیمه و صندوق بازنشستگی به جز تأمین اجتماعی، جنگلداری و ماهیگیری، سرمایه‌گذاری‌ها، فعالیت مهندسی، تجزیه، تحلیل و آزمایش فنی، مبلمان و مصنوعات دیگر)
- ◀ پنج صنعت نخست ۴۴.۷٪ و ۱۰ صنعت نخست ۶۳.۱٪ از ارزش بازار را جذب کرده‌اند؛ تمرکز وجود دارد اما صنعت مسلطی بر بازار حاکم نیست.
- ◀ محصولات غذایی و آشامیدنی هم از نظر ارزش تأمین مالی و هم تعداد طرح، رتبه نخست بازار را در اختیار دارد.
- ◀ تجارت عمده‌فروشی و زراعت و خدمات وابسته روی هم ۳۷.۳٪ از رشد ارزش بازار در ۱۴۰۴ را ساخته‌اند.
- ◀ ترکیب صنعتی سکوهای بزرگ یکسان نیست؛ حتی سهم صنعت اول در میان سکوهای بررسی‌شده بین حدود ۱۱ تا ۲۴٪ متغیر است.

❖ فصل چهارم ❖

ساختار و عملکرد تضامین در بازار تامین مالی جمعی چگونه است؟

اهمیت تضمین در تأمین مالی جمعی

تضامین، یکی از مهم‌ترین پایه‌های اعتماد در بازار تأمین مالی جمعی‌اند؛ سازوکاری که با کاهش ریسک نکول و ایجاد پشتوانه برای ایفای تعهدات، اطمینان سرمایه‌گذاران را تقویت می‌کند. تنوع و اعتبار تضامین، علاوه بر اثرگذاری بر تصمیم سرمایه‌گذاری، بر امکان تأمین مالی بنگاه‌ها و پایداری کل بازار نیز اثر مستقیم دارد. با توسعه صنعت تأمین مالی جمعی، ساختار تضامین نیز از وثایق ملکی و ضمانت‌نامه‌های بانکی فراتر رفته و نهادها و ابزارهای متنوع‌تری را دربر گرفته است. بررسی انواع تضمین، بازیگران این حوزه و نحوه توزیع آن‌ها در طرح‌ها، تصویری روشن از معماری مدیریت ریسک و پشتوانه اعتماد در این بازار ارائه می‌دهد.

رکن ضامن و ساختار تضامین

۴۵

صندوق ضامن

%۸۵.۶

سهم مبلغ تضامین نهادی

۵

نوع تضمین

۶۸

ضامن نهادی

۲۳

بانک ضامن

در بازار تأمین مالی جمعی، پنج الگوی اصلی تضمین قابل شناسایی است. تا پایان سال ۱۴۰۴، ۶۸ ضامن نهادی شامل ۲۳ بانک و ۴۵ صندوق در مجموع ضمانت ۱,۷۱۶ طرح به ارزش بیش از ۳۰.۰۷ همت را بر عهده داشته‌اند. تضامین بانکی و صندوقی در مجموع ۸۵.۶٪ از مبلغ تأمین مالی شده بازار را پوشش داده‌اند.

تضامین نهادی در حالی ۸۰.۴٪ از تعداد طرح‌ها را پوشش داده‌اند که سهم آن‌ها از مبلغ بازار به ۸۵.۶٪ می‌رسد؛ نشانه‌ای از حضور پررنگ‌تر بانک‌ها و صندوق‌ها در طرح‌های بزرگ‌تر.

پنج مسیر برای پوشش ریسک

ساختار تضامین در بازار تامین مالی جمعی یکدست نیست. طرح‌ها متناسب با ویژگی‌های متقاضی، مبلغ تأمین مالی و ارزیابی ریسک، از شیوه‌های متفاوتی برای تضمین ایفای تعهدات استفاده می‌کنند؛ از ضمانت‌نامه‌های بانکی و تعهد پرداخت صندوق‌ها تا توثیق اوراق بهادار و سایر وثایق.

تفاوت این ابزارها تنها در شکل حقوقی آن‌ها نیست؛ بلکه در اعتبار ضامن یا وثیقه، قابلیت وصول و میزان پوشش ریسک سرمایه‌گذاران نیز تفاوت‌های مهمی وجود دارد.

همه تضامین، سطح یکسانی از پوشش ریسک ایجاد نمی‌کنند؛ اعتبار تضمین، قابلیت وصول و سازوکار اجرایی آن، بخش مهمی از کیفیت پوشش ریسک هر طرح را تعیین می‌کند.

ضمانت‌نامه بانکی

تعهد پرداخت صادر شده توسط بانک

ضمانت صندوق پژوهش و فناوری

تعهد پرداخت صندوق پژوهش و فناوری

توثیق اوراق بهادار

وثیقه‌گذاری اوراق بهادار به عنوان پشتوانه

تعهد پرداخت صندوق دولتی

تعهد پرداخت ثبت شده برای صندوق دولتی

سایر تضامین

چک، ملک و سایر تضمین‌های ثبت شده
در این گروه

بانک‌ها؛ بازیگر غالب در تضمین طرح‌ها

ضمانت‌نامه‌های بانکی با پوشش ۱,۱۳۲ طرح، معادل ۵۳.۱٪ از تعداد طرح‌های بازار، در جایگاه نخست قرار دارند. با این حال، سهم این گروه از مبلغ تأمین مالی به ۶۶.۵٪ می‌رسد؛ شکافی که نشان می‌دهد ضمانت بانکی در طرح‌های با مبالغ بالاتر حضور پررنگ‌تری داشته است. پس از بانک‌ها، صندوق‌های پژوهش و فناوری با ۵۵۷ طرح و ۱۸.۲٪ از مبلغ بازار دومین ابزار اصلی تضمین محسوب می‌شوند و سایر تضامین با سهم ۱۲.۴٪ در جایگاه بعدی قرار دارند.

ضمانت‌نامه‌های بانکی تنها ۵۳.۱٪ از تعداد طرح‌ها را پوشش می‌دهند، اما ۶۶.۵٪ از مبلغ بازار را در اختیار دارند؛ نشانه‌ای از تمرکز ضمانت بانکی در طرح‌های بزرگ‌تر.

توضیح تعداد و مبلغ طرح‌ها به تفکیک نوع تضمین

ضمانت بانکی؛ همراه طرح‌های بزرگ‌تر

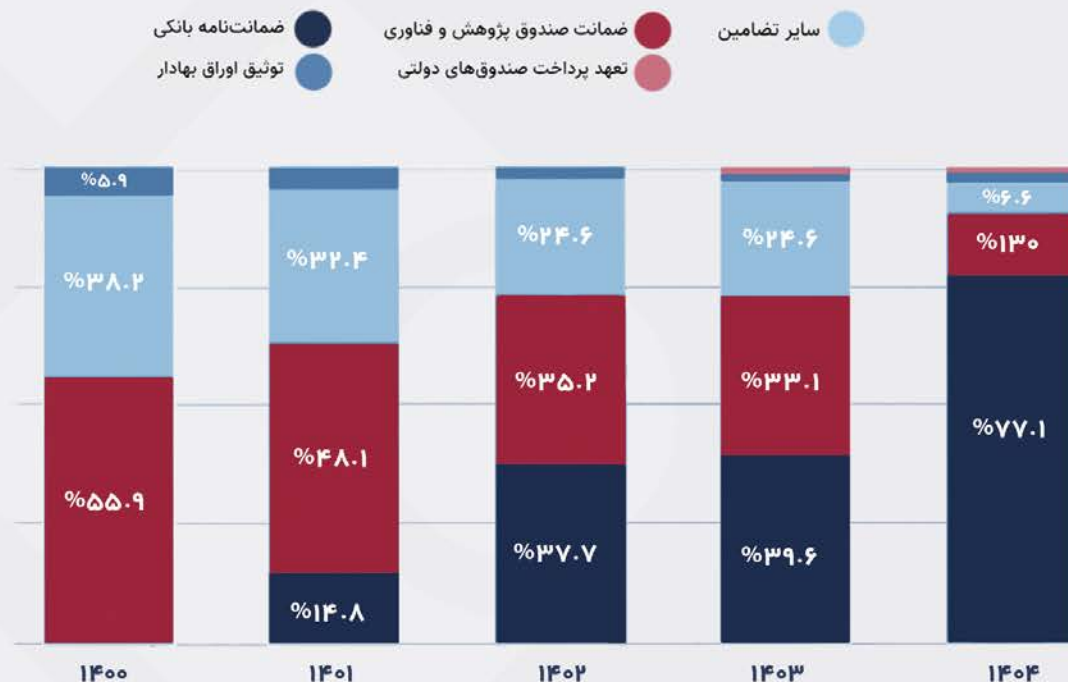
اندازه طرح‌ها در بازار تأمین مالی جمعی با نوع تضمین ارتباط قابل توجهی دارد. طرح‌های دارای ضمانت‌نامه بانکی با متوسط مبلغ تأمین شده ۲۰۶ میلیارد تومان، بزرگ‌ترین طرح‌های بازار را تشکیل می‌دهند. پس از آن، طرح‌های مبتنی بر توثیق اوراق بهادار با متوسط ۱۸۱ میلیارد تومان قرار دارند؛ در مقابل، متوسط اندازه طرح‌ها در سایر گروه‌های تضمین عمدتاً در محدوده ۱۱.۵ تا ۱۱.۹ میلیارد تومان است.

متوسط اندازه طرح‌های دارای ضمانت بانکی حدود ۸۰٪ بزرگ‌تر از طرح‌های دارای ضمانت صندوق‌های پژوهش و فناوری است؛ نشانه‌ای از حضور پررنگ ضمانت بانکی در تأمین مالی‌های بزرگ‌تر.

میانگین و میانه اندازه طرح‌ها به تفکیک نوع تضمین

روند تغییر سهم انواع تضمین از تعداد سهم ها

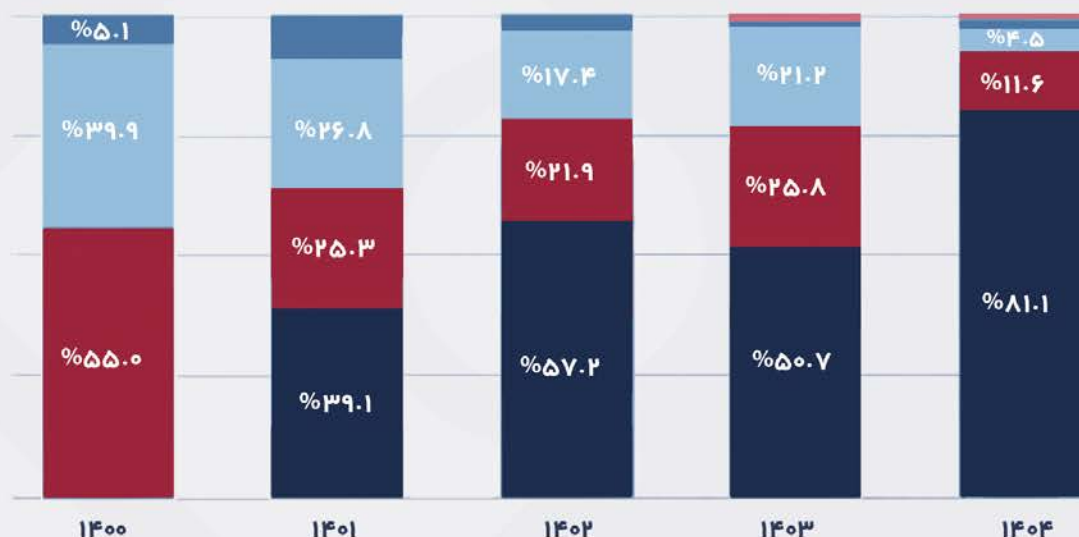

چرخش بازار به سمت ضمانت های بانکی

ترکیب تضامین طرح های تأمین مالی جمعی طی سال های اخیر دستخوش تغییر محسوسی شده است. سهم ضمانت نامه های بانکی از تعداد طرح ها، از ۲۰.۹٪ در سال ۱۴۰۰ به ۷۲.۱٪ در سال ۱۴۰۴ رسیده؛ در مقابل، سهم صندوق های پژوهش و فناوری که در سال های ابتدایی یکی از ارکان اصلی تضمین بازار بودند، به تدریج کاهش یافته است. این تغییر نشان می دهد ساختار تضمین بازار در سال ۱۴۰۴ بیش از هر زمان دیگری به سمت ضمانت بانکی متمایل شده است.

در سال ۱۴۰۴، تقریباً سه طرح از هر چهار طرح تأمین مالی جمعی با ضمانت نامه بانکی منتشر شده اند؛ نشانه ای از تغییر جدی الگوی تضمین در بازار.

روند تغییر سهم انواع تضمین از مبلغ تأمین مالی

چهارپنجم بازار زیر چتر ضمانت بانکی

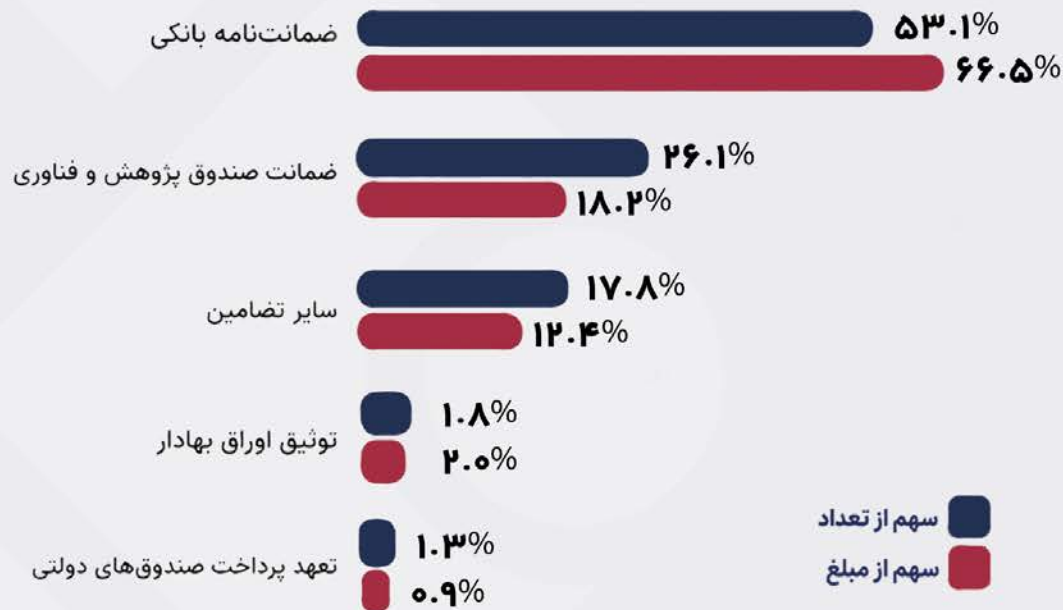
تغییر ترکیب تضمین در سال ۱۴۰۴، از منظر مبلغ تأمین مالی به مراتب پررنگ تر است. سهم ضمانت نامه های بانکی از ۵۰.۷٪ در سال ۱۴۰۳ به ۸۱.۱٪ در سال ۱۴۰۴ افزایش یافته است؛ در مقابل، سهم صندوق های پژوهش و فناوری از ۲۵.۸٪ به ۱۱.۶٪ کاهش یافته است. در نتیجه، بیش از چهارپنجم ارزش تأمین مالی انجام شده در سال ۱۴۰۴ به طرح های دارای ضمانت نامه بانکی اختصاص داشته است.

در سال ۱۴۰۴، بیش از ۸۱٪ از مبلغ تأمین مالی بازار مربوط به طرح های دارای ضمانت نامه بانکی بوده است؛ بالاترین سهم این نوع تضمین در دوره مورد بررسی.

مقایسه سهم تعدادی و مبلغی انواع تضامین

در کل دوره، طرح‌های دارای ضمانت‌نامه بانکی ۵۳.۱٪ از تعداد طرح‌ها را تشکیل داده‌اند، اما ۶۶.۵٪ از مبلغ تأمین مالی بازار را به خود اختصاص داده‌اند. در مقابل، سهم صندوق‌های پژوهش و فناوری از تعداد طرح‌ها ۲۶.۱٪ و از مبلغ بازار ۱۸.۲٪ بوده است. این فاصله نشان می‌دهد طرح‌های دارای ضمانت بانکی، به‌طور متوسط در مقیاس مالی بزرگتری نسبت به طرح‌های دارای ضمانت صندوق‌های پژوهش و فناوری تأمین مالی شده‌اند.

ضمانت بانکی ۵۳٪ طرح‌ها را پوشش داده، اما سهم آن از ارزش بازار به بیش از ۶۶٪ می‌رسد؛ نشانه‌ای از حضور پررنگ‌تر بانک‌ها در طرح‌های بزرگ‌تر.

سایر تضامین

۳۷۹

تعداد طرح

۴,۳۶ همت

مبلغ تامین مالی شده

۱۱,۵ میلیارد تومان

متوسط مبلغ هر طرح

توثیق اوراق بهادار

۳۸

تعداد طرح

۵,۶۹ همت

مبلغ تامین مالی شده

۱۸,۱ میلیارد تومان

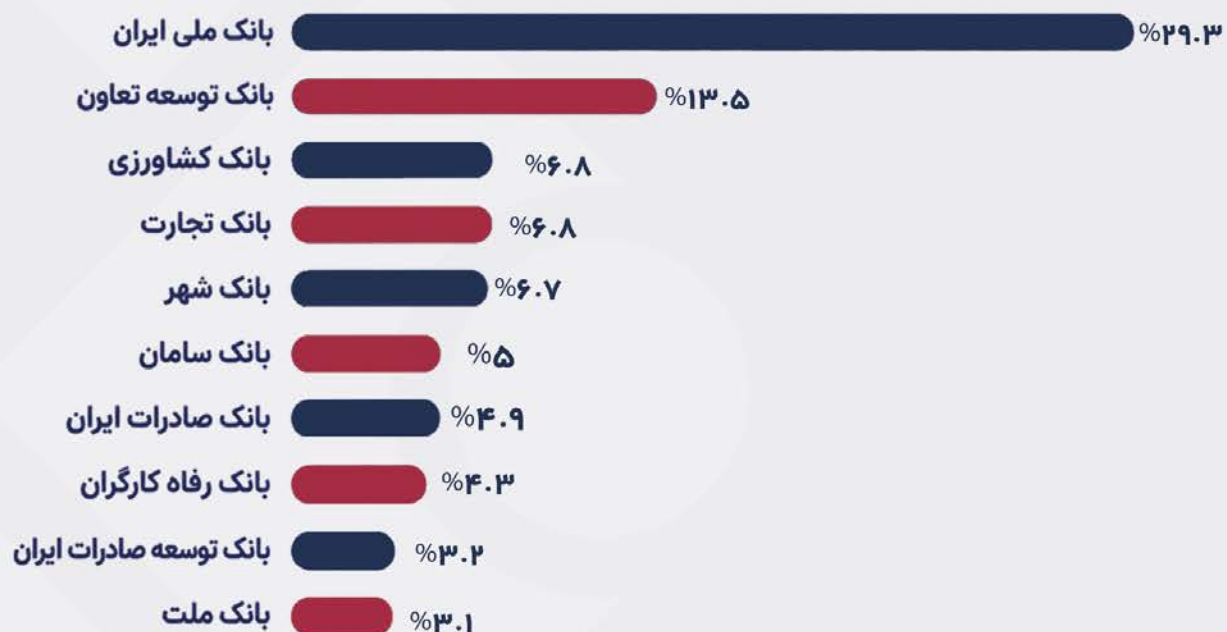
متوسط مبلغ هر طرح

سایر تضامین و توثیق اوراق؛ بخش کوچک اما متفاوت بازار

سایر تضامین با ۳۷۹ طرح و ۴,۳۶ همت تأمین مالی، ۱۲,۴٪ از مبلغ کل بازار را به خود اختصاص داده‌اند. در مقابل، توثیق اوراق بهادار تنها در ۳۸ طرح مورد استفاده قرار گرفته و سهمی حدود ۲٪ از مبلغ بازار دارد. با وجود سهم محدود توثیق اوراق از تعداد طرح‌ها، متوسط اندازه این طرح‌ها ۱۸,۱ میلیارد تومان است؛ رقمی بالاتر از متوسط طرح‌های دارای سایر تضامین و ضمانت صندوق‌های پژوهش و فناوری.

توثیق اوراق بهادار کمتر از ۲٪ تعداد طرح‌ها را شامل می‌شود، اما متوسط اندازه این طرح‌ها ۱۸,۱ میلیارد تومان و در زمره بالاترین میانگین‌های بازار است.

مبلغ طرح های دارای ضمانت نامه بانکی به تفکیک بانک ضامن

ضمانت بانکی در دست چند بازیگر اصلی

در میان ضامنان بانکی بازار تأمین مالی جمعی، بانک ملی ایران با ۶.۸۵ همت در جایگاه نخست قرار دارد و به تنهایی ضمانت حدود ۱۹.۵٪ از کل مبلغ تأمین مالی بازار را بر عهده داشته است. بانک توسعه تعاون با ۳.۱۵ همت در رتبه دوم قرار دارد. در مجموع، پنج بانک نخست حدود ۱۴.۷۵ همت از تأمین مالی بازار را ضمانت کرده اند؛ رقمی معادل ۴۲٪ از کل ارزش بازار و بیش از ۶۳٪ از مبلغ طرح های دارای ضمانت بانکی.

پنج بانک نخست، بیش از ۶۳٪ از مبلغ طرح های دارای ضمانت بانکی را پوشش داده اند؛ نشانه ای از تمرکز قابل توجه ضمانت های بانکی در میان چند بازیگر اصلی.

بانک ملی؛ ضامن یک‌پنجم بازار

بانک ملی ایران با تضمین ۳۳۸ طرح به ارزش ۶۰۸۵ همت، با فاصله در صدر بانک‌های ضامن بازار تأمین مالی جمعی قرار دارد و به تنهایی حدود ۲۹٪ از ارزش طرح‌های دارای ضمانت‌نامه بانکی را پوشش داده است. در مجموع، پنج بانک نخست حدود ۱۴۰۷۵ همت از طرح‌ها را تضمین کرده‌اند؛ معادل بیش از ۶۳٪ از کل مبلغ تأمین مالی دارای ضمانت بانکی تا پایان سال ۱۴۰۴.

بانک ملی به تنهایی حدود ۲۹٪ از مبلغ کل طرح‌های دارای ضمانت بانکی و نزدیک به یک‌پنجم کل ارزش بازار را تضمین کرده است.

تمرکز صدور ضمانت نامه در شعب منتخب بانکی

در میان رکوردهای دارای اطلاعات شعبه، فعال ترین شعبه بانک ملی ایران در شهر یزد با ۵۰ طرح و حدود ۱۰۱۱۰ میلیارد تومان ضمانت نامه، با فاصله در جایگاه نخست قرار دارد. پس از آن، شعب منتخب بانک های توسعه تعاون، کشاورزی، تجارت و شهر قرار گرفته اند. با توجه به محدود بودن پوشش اطلاعات شعب در داده های موجود، این رتبه بندی صرفاً تصویری از رکوردهای دارای اطلاعات شعبه ارائه می دهد و نباید به کل شبکه بانکی تعمیم داده شود.

ملاحظه: اطلاعات شعبه تنها برای حدود ۸.۶٪ از طرح های بانکی موفق در فایل عملیاتی در دسترس است؛ بنابراین این رتبه بندی نماینده کل شعب صادرکننده ضمانت نامه در بازار نیست.

مبلغ میلیارد تومان

۵۰ طرح
۱۱۱۱

بانک ملی ایران، شعبه منتخب یزد

۱۱ طرح
۲۲۵

بانک توسعه تعاون، شعبه منتخب سمنان

۹ طرح
۲۲۵

بانک کشاورزی، شعبه منتخب تهران

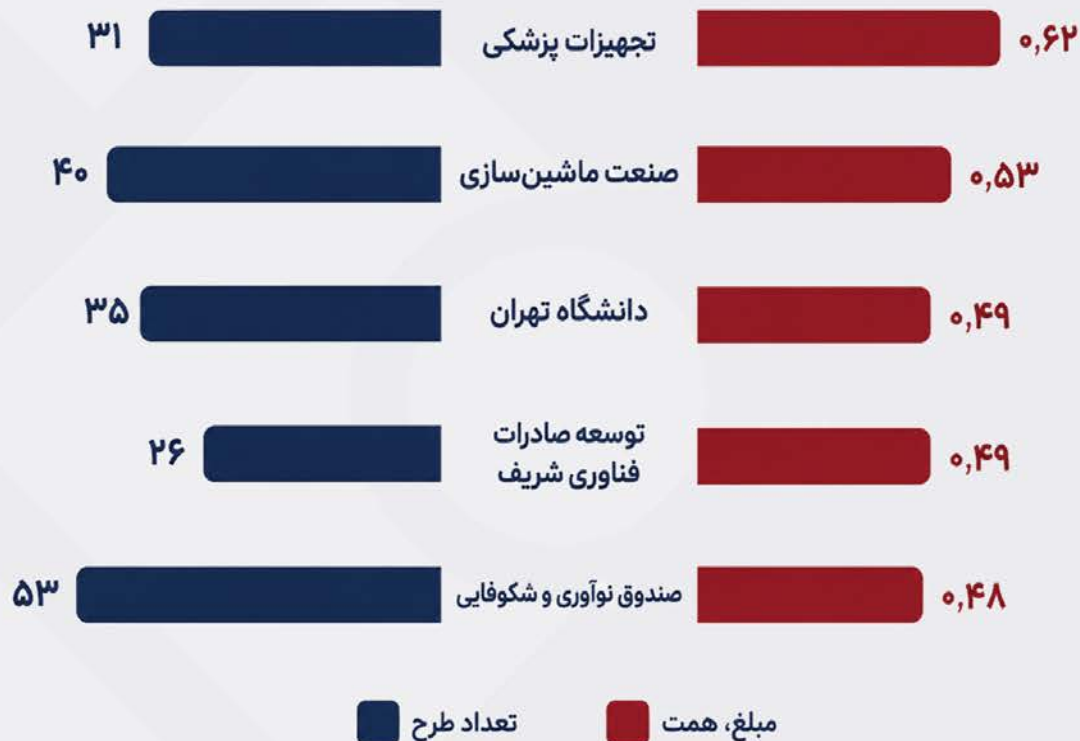
۱۰ طرح
۲۳۰

بانک تجارت، شعبه منتخب سمنان

۵ طرح
۱۲۵

بانک شهر، شعبه منتخب تهران

تعداد و مبلغ طرح‌ها به تفکیک صندوق ضامن

پنج صندوق اصلی و مقایسه بانک‌ها با صندوق‌ها

در میان صندوق‌ها، صندوق پژوهش و فناوری تجهیزات پزشکی با تضمین ۳۱ طرح به ارزش حدود ۰.۶۲ همت در رتبه نخست قرار دارد. پنج صندوق نخست در مجموع حدود ۲.۶۲ همت از تأمین مالی بازار را تضمین کرده‌اند؛ معادل حدود ۳۹٪ از کل مبلغ تضمین‌شده توسط صندوق‌ها. با این حال، مقیاس حضور بانک‌ها به مراتب بزرگ‌تر است؛ ارزش طرح‌های دارای ضمانت بانکی ۲۳.۳۵ همت در مقابل ۶.۷۱ همت برای صندوق‌ها بوده است.

متوسط مبلغ طرح‌های دارای ضمانت بانکی ۲۰.۶ میلیارد تومان است؛ حدود ۱.۸ برابر متوسط طرح‌های دارای ضمانت صندوق‌ها (۱۱.۵ میلیارد تومان).

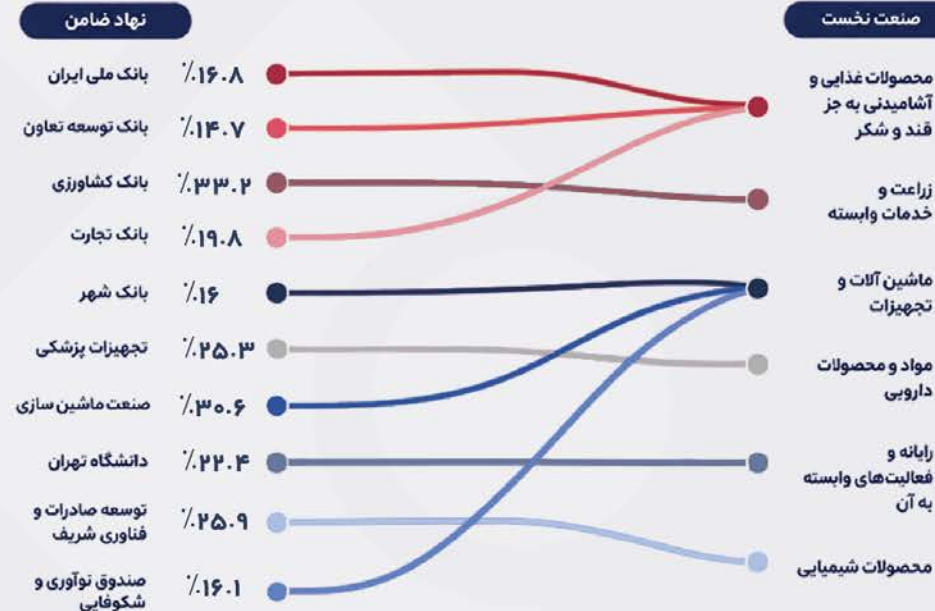
▶ تمرکز صنعتی بانک‌ها و صندوق‌های اصلی

الگوی صنعتی ضامنان یکسان نیست. در سه بانک از پنج بانک اصلی، محصولات غذایی و آشامیدنی بیش‌ترین سهم از مبلغ طرح‌های تضمین شده را دارد؛ در حالی که بانک کشاورزی با سهم ۳۳.۲ درصدی زراعت و خدمات وابسته، متمرکزترین الگوی صنعتی را در میان پنج بانک اصلی نشان می‌دهد.

در میان صندوق‌ها، تنوع بیش‌تری در صنعت نخست مشاهده می‌شود؛ از مواد و محصولات دارویی در صندوق تجهیزات پزشکی تا ماشین آلات و تجهیزات در صندوق صنعت ماشین‌سازی و محصولات شیمیایی در صندوق توسعه صادرات و فناوری شریف.

صنعت نخست هر ضامن، الگوی تاریخی ضمانت‌های صادر شده را نشان می‌دهد و لزوماً به معنای محدودیت رسمی آن بانک یا صندوق به یک صنعت خاص نیست.

صنعت نخست هر نهاد ضامن

نوع تضمین در ده سکوی اصلی بازار

الگوی استفاده از تضامین در میان سکوهای اصلی بازار یکسان نیست. ایساتیس کراد با ۹۸.۱٪ و آی بی کراد با ۹۴.۶٪ ضمانت بانکی، بیشترین تمرکز را بر این نوع تضمین دارند. در مقابل، کارن کراد از ترکیب متنوع تری از ضمانت بانکی، صندوق های پژوهش و فناوری و سایر تضامین استفاده کرده است.

حلال فاند نیز با سهم ۵۱.۷ درصدی بانکها و ۴۸.۳ درصدی صندوقها، یکی از متوازنترین ترکیبهای دوگانه ضمانت را در میان سکوهای اصلی نشان می دهد.

الگوی واحدی در ترکیب تضامین سکوها دیده نمی شود؛ سهم ضمانت بانکی از کمتر از ۴۰٪ در برخی سکوها ی اصلی تا بیش از ۹۸٪ در ایساتیس کراد متغیر است.

	تعهد پرداخت صندوق های دولتی	توثیق اوراق بهادار	سایر تضامین	ضمانت صندوق پژوهش و فناوری	ضمانت نامه بانکی
هم آفرین	-	۰,۲٪	۱,۷٪	۳۳,۷٪	۶۵,۴٪
آی بی کراد	-	۴,۵٪	۰,۳٪	۰,۶٪	۹۴,۶٪
ایساتیس کراد	-	-	۱,۹٪	-	۹۸,۱٪
کارن کراد	۵,۷٪	۰,۹٪	۲۱,۰٪	۳۲,۳٪	۳۸,۰٪
حلال فاند	-	-	-	۴۸,۳٪	۵۱,۷٪
نوین کراد	-	-	۲۹,۶٪	۵,۸٪	۴۴,۶٪
زیما	-	۳,۱٪	۹,۰٪	۲۰,۸٪	۶۷,۱٪
کاریزما کراد	-	۶,۵٪	۱,۹٪	۱۰,۳٪	۸۱,۴٪
پولسار	-	-	۱۰,۱٪	۳,۱٪	۸۶,۷٪
اسمارت فاندینگ	۱,۰٪	۹,۸٪	۳,۶٪	۲۲,۵٪	۶۳,۱٪

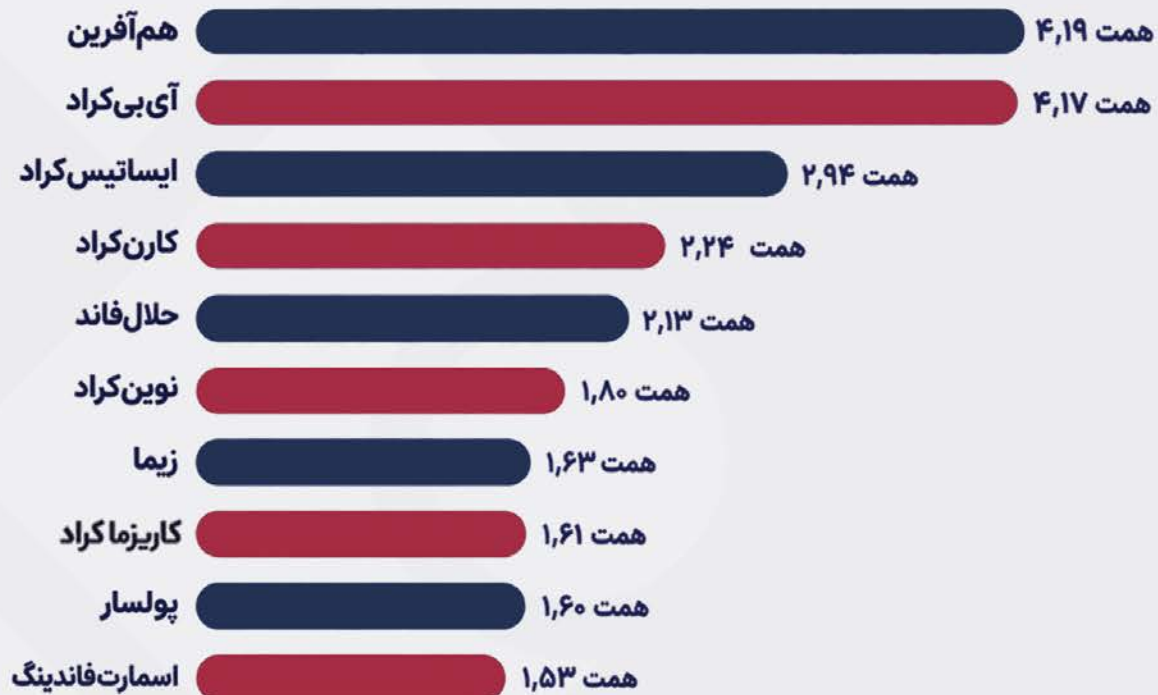
چکیده فصل در یک نگاه

- تا پایان ۱۴۰۴، پنج الگوی اصلی تضمین در بازار شناسایی شده و ۶۸ ضامن نهادی شامل ۲۳ بانک و ۴۵ صندوق در این بازار فعالیت داشته‌اند.
- تضامین نهادی، ۸۰.۴ درصد از تعداد طرح‌ها و ۸۵.۶ درصد از مبلغ تأمین مالی را پوشش داده‌اند که نشان‌دهنده نقش محوری بانک‌ها و صندوق‌هاست.
- ضمانت‌نامه بانکی با پوشش ۵۳.۱ درصد از طرح‌ها و ۶۶.۵ درصد از مبلغ بازار، مهم‌ترین ابزار تضمین به‌ویژه در طرح‌های بزرگ‌تر بوده است.
- صندوق‌های پژوهش و فناوری دومین رکن اصلی ضمانت‌اند و در کنار بانک‌ها، بخش عمده پوشش ریسک بازار را بر عهده دارند.
- با این حال، همه تضامین سطح یکسانی از پوشش ریسک ایجاد نمی‌کنند و اعتبار ضامن، قابلیت وصول و سازوکار اجرایی آن باید جداگانه ارزیابی شود.

❖ فصل پنجم ❖

بررسی عملکرد، سهم بازار و الگوی فعالیت سکوه‌های تأمین مالی جمعی

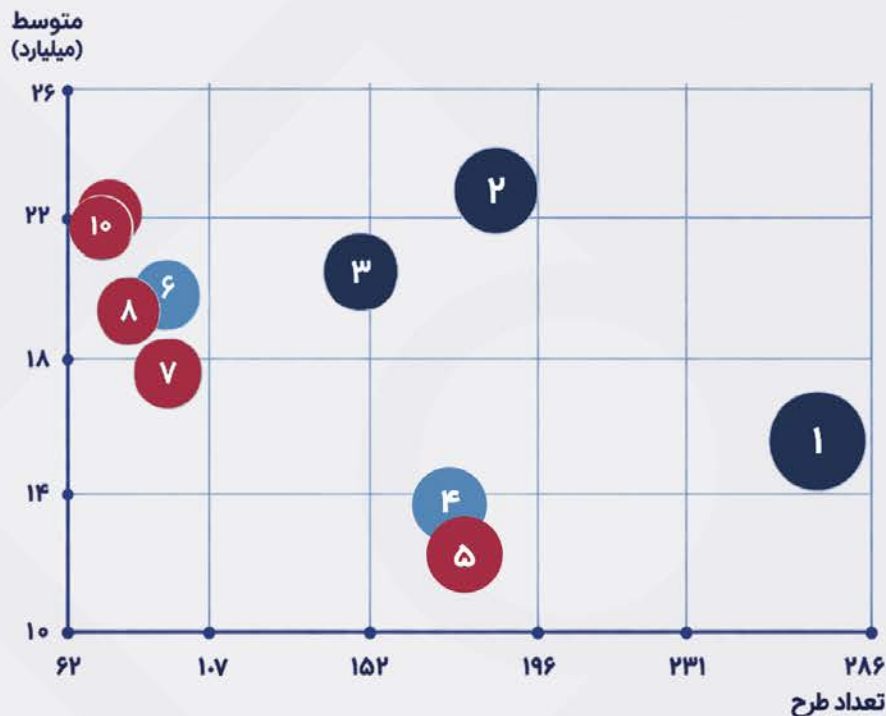

رتبه بندی ده سکو براساس مبلغ تأمین شده

هم آفرین و آی بی کراد هر یک با بیش از ۴ همت تأمین مالی، در صدر بازار قرار دارند و در مجموع نزدیک به یک چهارم ارزش تاریخی بازار را به خود اختصاص داده اند. پس از این دو سکو، ایستاتیس کراد با ۲.۹۴ همت در جایگاه سوم قرار دارد. فاصله محدود میان سکوهای بعدی نشان می دهد رقابت در میانه جدول فشرده تر است.

ده سکوی نخست، در مجموع حدود ۶۸٪ از مبلغ کل تأمین مالی بازار را به خود اختصاص داده اند.

راهنمای شماره‌ها

- ۱ هم‌آفرین
- ۲ آی‌بی‌کرا
- ۳ ایساتیس‌کرا
- ۴ کارن‌کرا
- ۵ حلال‌فاند
- ۶ نوین‌کرا
- ۷ زیما
- ۸ کاریزما‌کرا
- ۹ پولسار
- ۱۰ اسمارت‌فاندینگ

تعداد طرح در برابر اندازه متوسط طرح

هم‌آفرین با ۲۷۱ طرح، بیشترین تعداد طرح را در میان ده سکوی نخست دارد؛ در مقابل، آی‌بی‌کرا با متوسط ۲۲.۸ میلیارد تومان در هر طرح، با تعداد پروژه کمتر تقریباً به همان حجم تأمین مالی رسیده است. این تفاوت نشان می‌دهد رتبه مبلغی سکوها حاصل ترکیب «تعداد طرح» و «اندازه متوسط طرح» است.

هم‌آفرین و آی‌بی‌کرا هر دو بیش از ۴۰٪ همت تأمین مالی کرده‌اند؛ اولی با تعداد طرح بیشتر و دومی با متوسط اندازه طرح بالاتر.

	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳	۱۴۰۴
هم‌آفرین	۰.۲	۰.۰۹	۰.۵۰	۱.۸۳	۱.۷۵
آی‌بی‌کراد	۰.۱	۰.۳۰	۱.۶۳	۱.۷۲	۰.۵۱
ایستاتیس کراد	۰	۰	۰	۰.۸۵	۲.۰۹
کارن کراد	۰.۰۳	۰.۰۸	۰.۳۱	۰.۸۴	۰.۹۴
حلال فاند	۰	۰.۱۰	۰.۲۶	۰.۶۳	۱.۱۶
نوین کراد	۰	۰	۰	۱.۰۲	۰.۷۸
زیما	۰	۰	۰.۰۲	۰.۵۰	۱.۱۱
کاریزما کراد	۰	۰	۰.۲۰	۰.۴۷	۰.۹۴
پولسار	۰	۰	۰.۰۷	۰.۵۱	۱.۰۲
اسمارت فاندینگ	۰	۰	۰	۰.۵۵	۰.۹۷

مبالغ به همت

۱۰ سکوی دارای بیش‌ترین مبلغ تأمین مالی تجمعی تا پایان ۱۴۰۴

مسیر رشد سکوهای بزرگ بازار یکسان نبوده است. برخی بازیگران قدیمی با رشدی تدریجی جایگاه خود را ساخته‌اند، در حالی که نسل جدیدی از سکوها با سرعت بیشتری وارد رقابت شده‌اند. ایستاتیس‌کراد نمونه شاخص این تغییر است که از ۰.۸۵ همت در ۱۴۰۳ به ۲.۰۹ همت در ۱۴۰۴ رسید و در صدر تأمین مالی سالانه قرار گرفت.

رتبه امروز سکوها حاصل مسیرهای متفاوت رشد است؛ سابقه طولانی‌تر الزاماً به معنای رشد سریع‌تر یا جایگاه بالاتر در سال ۱۴۰۴ نیست.

رتبه تاریخی در برابر جایگاه سال ۱۴۰۴

رتبه تاریخی سکوها الزاماً تصویر دقیقی از جایگاه فعلی آنها ارائه نمی‌دهد. ایساتیس‌کراد از رتبه سوم تاریخی به رتبه نخست سال ۱۴۰۴ رسیده و حلال فاند نیز از رتبه پنجم به سوم صعود کرده است. در مقابل، آی‌بی‌کراد با وجود جایگاه دوم تاریخی، در سال ۱۴۰۴ در رتبه دوازدهم قرار گرفته است؛ نشانه‌ای از تغییر محسوس آرایش رقابتی بازار.

۵ سکوی از ۱۰ سکوی بزرگ تاریخی، در سال ۱۴۰۴ جایگاهی بالاتر از رتبه تجمعی خود داشته‌اند.

رتبه در ۱۴۰۴	رتبه در ۱۴۰۳	رتبه در ۱۴۰۲	رتبه تجمعی	
۲	۱	۲	۱	هم‌آفرین
۱۲	۲	۱	۲	آی‌بی‌کراد
۱	۴	—	۳	ایساتیس‌کراد
۷	۶	۳	۴	کارن‌کراد
۳	۷	۴	۵	حال فاند
۹	۳	—	۶	نوین‌کراد
۴	۱۰	۱۶	۷	زیما
۸	۱۱	۶	۸	کاریزماکراد
۵	۹	۹	۹	پولسار
۶	۸	—	۱۰	اسمارت فاندینگ

رشد یا کاهش مبلغ تامین مالی سکوها در سال ۱۴۰۴

عملکرد ده سکوی بزرگ بازار در سال ۱۴۰۴ یکدست نبوده است. ایستایس کراد با رشد ۱۴۶ درصدی، بیشترین افزایش مبلغ تأمین مالی را ثبت کرده و زیما، پولسار و کاریزما کراد نیز رشدهای بالایی داشته‌اند. حلال فاند نیز با رشد ۸۵ درصدی مسیر صعودی خود را ادامه داده است. در مقابل، آی بی کراد با افت ۷۰.۴ درصدی و نوین کراد با کاهش ۲۳.۲ درصدی مواجه شده‌اند؛ هم‌آفرین نیز تقریباً در سطح سال قبل باقی مانده است.

۷ سکوی از ۱۰ سکوی بزرگ بازار در سال ۱۴۰۴ رشد کرده‌اند؛ دامنه تغییرات از رشد ۱۴۶٪ ایستایس کراد تا افت ۷۰.۴٪ آی بی کراد بوده است.

مقایسه مبلغ ۱۴۰۴ با ۱۴۰۳

تمرکز بازار سکوها؛ رقابت در مسیر توزیع بیش تر

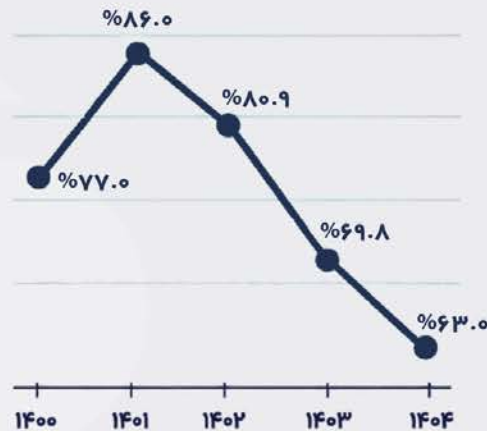
با وجود سهم بالای سکوه‌های بزرگ، بازار تأمین مالی جمعی به تدریج از تمرکز فاصله گرفته است. ده سکوی نخست در مجموع ۶۷.۹٪ از ارزش تاریخی بازار را در اختیار دارند؛ اما سهم ده سکوی برتر در تأمین مالی سالانه از ۹۵.۵٪ در سال ۱۴۰۲ به ۶۳.۸٪ در سال ۱۴۰۴ کاهش یافته است؛ نشانه‌ای از توزیع گسترده‌تر بازار میان بازیگران بیش‌تر.

سهم ۱۰ سکوی برتر از بازار سالانه، طی دو سال از ۹۵.۵٪ به ۶۳.۸٪ کاهش یافته است؛ بازار در حال رقابتی‌تر و توزیع شده‌تر شدن است.

تمرکز تجمعی مبلغ بازار

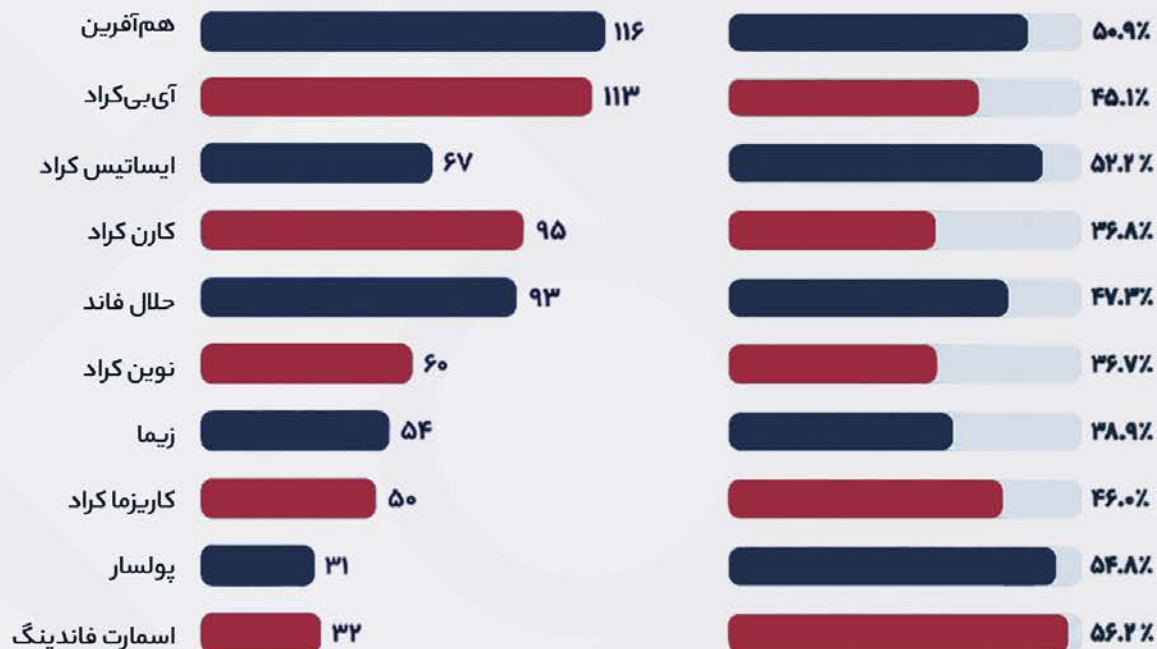
سهم ۱۰ سکو از بازار سالانه

* مبنای محاسبه در تمامی سال‌ها، ۱۰ سکوی برتر بازار در سال ۱۴۰۴ است و سهم تجمعی این سکوها از کل بازار در هر سال محاسبه شده است.

سهم استفاده مجدد

تعداد شرکت منحصربه‌فرد

وفاداری متقاضیان به سکوهای تامین مالی جمعی

هم‌آفرین با ۱۱۶ متقاضی منحصربه‌فرد، بزرگ‌ترین جامعه متقاضی را در میان ده سکوی بزرگ بازار دارد؛ اما بالاترین نرخ استفاده مجدد متعلق به اسمارت فاندینگ و پولسار است. این تفاوت نشان می‌دهد اندازه جامعه متقاضیان و میزان بازگشت آن‌ها به یک سکو، دو بُعد متفاوت از عملکرد سکوها هستند.

بزرگ‌ترین جامعه متقاضی الزاماً بالاترین نرخ استفاده مجدد را ندارد؛ سهم استفاده مجدد در میان ۱۰ سکو بزرگ از ۳۶.۷٪ تا ۵۶.۲٪ متغیر است.

ترکیب و تمرکز صنعتی سکوهای بزرگ

ترکیب صنعتی سکوهای بزرگ یکسان نیست. در حالی که محصولات غذایی در سکوهایی مانند نوین-کرا، پولسار و ایساتیس-کرا سهم بالایی دارد، اسمارت-فاندینگ بیش‌تر در تجارت عمده‌فروشی و کارن-کرا در محصولات شیمیایی متمرکز بوده‌اند. در مقابل، برخی سکوها مانند حلال‌فاند توزیع متوازن‌تری میان چند صنعت دارند. این تفاوت‌ها نشان دهنده شکل‌گیری الگوهای متفاوت فعالیت صنعتی در میان سکوهاست.

الگوی صنعتی سکوهای بزرگ یکسان نیست؛ برخی بر چند صنعت مشخص تمرکز بیش‌تری دارند و برخی از ترکیب متنوع‌تری از صنایع برخوردارند.

	غذایی	شیمیایی	ماشین‌آلات	عمده‌فروشی	زراعت	دارویی	منسوجات	خودرو و قطعات
هم‌آفرین	۱۰٪	۱۶٪	۱۱٪	—	۵٪	۲٪	۳٪	۲٪
آی‌بی‌کرا	۱۴٪	۱۱٪	۱۳٪	۸٪	۳٪	۶٪	۷٪	۷٪
ایساتیس‌کرا	۲۰٪	۳٪	۷٪	۳٪	۱۹٪	۵٪	۱۲٪	—
کارن‌کرا	۹٪	۱۸٪	۱۲٪	۱۵٪	۷٪	۱۱٪	۱٪	۳٪
حلال‌فاند	۱۶٪	۱۶٪	۱۳٪	۸٪	۴٪	۵٪	۵٪	—
نوین‌کرا	۲۴٪	۴٪	۳٪	۴٪	۶٪	۶٪	۴٪	۲٪
زیما	۱۱٪	۴٪	۵٪	۷٪	۶٪	۴٪	—	—
کاریزما‌کرا	۱۷٪	۱۱٪	۱۳٪	۷٪	۵٪	۱۰٪	—	۸٪
پولسار	۲۱٪	۱۱٪	۶٪	۶٪	۵٪	—	۳٪	۸٪
اسمارت‌فاندینگ	۷٪	—	۵٪	۲۱٪	—	۱۰٪	—	۲٪

ساختار ضمانت در ده سکوی بزرگ بازار

الگوی ضمانت در میان سکوهای بزرگ یکسان نیست. در ایستاتیس کراد ۹۸.۱٪ و در آی بی کراد ۹۴.۶٪ از مبلغ تأمین مالی شده با ضمانت نامه بانکی پوشش داده شده است. در مقابل، حلال فاند ترکیبی تقریباً متوازن از ضمانت بانکی (۵۱.۷٪) و صندوق های پژوهش و فناوری (۴۸.۳٪) دارد؛ کارن کراد نیز متنوع ترین ترکیب را میان انواع تضامین نشان می دهد.

در ۸ سکوی از ۱۰ سکوی بزرگ بازار، ضمانت نامه بانکی بیش از نیمی از مبلغ تأمین مالی شده را پوشش می دهد.

	بانکی	صندوق پژوهش	سایر تضامین	توثیق اوراق	صندوق دولتی
هم آفرین	۶۵٪	۳۳٪	۲٪	-	-
آی بی کراد	۹۵٪	-	-	۵٪	-
ایستاتیس کراد	۹۸٪	-	۲٪	-	-
کارن کراد	۳۷.۶۵٪	۳۴.۶۲٪	۲۱.۲۰٪	۰.۸۸٪	۵.۶۵٪
حلال فاند	۵۲.۵٪	۴۷.۵٪	-	-	-
نوین کراد	۴۴.۶۰٪	۵۰.۸۱٪	۴۹.۶۰٪	-	-
زیما	۶۷٪	۲۱٪	۹٪	۳٪	-
کاریزما کراد	۸۰.۹۸٪	۱۰.۱۹٪	۱.۸۵٪	۶.۹۸٪	-
پولسار	۸۷٪	۳٪	۱۰٪	-	-
اسمارت فاندینگ	۶۳٪	۲۳٪	۴٪	۱۰٪	-

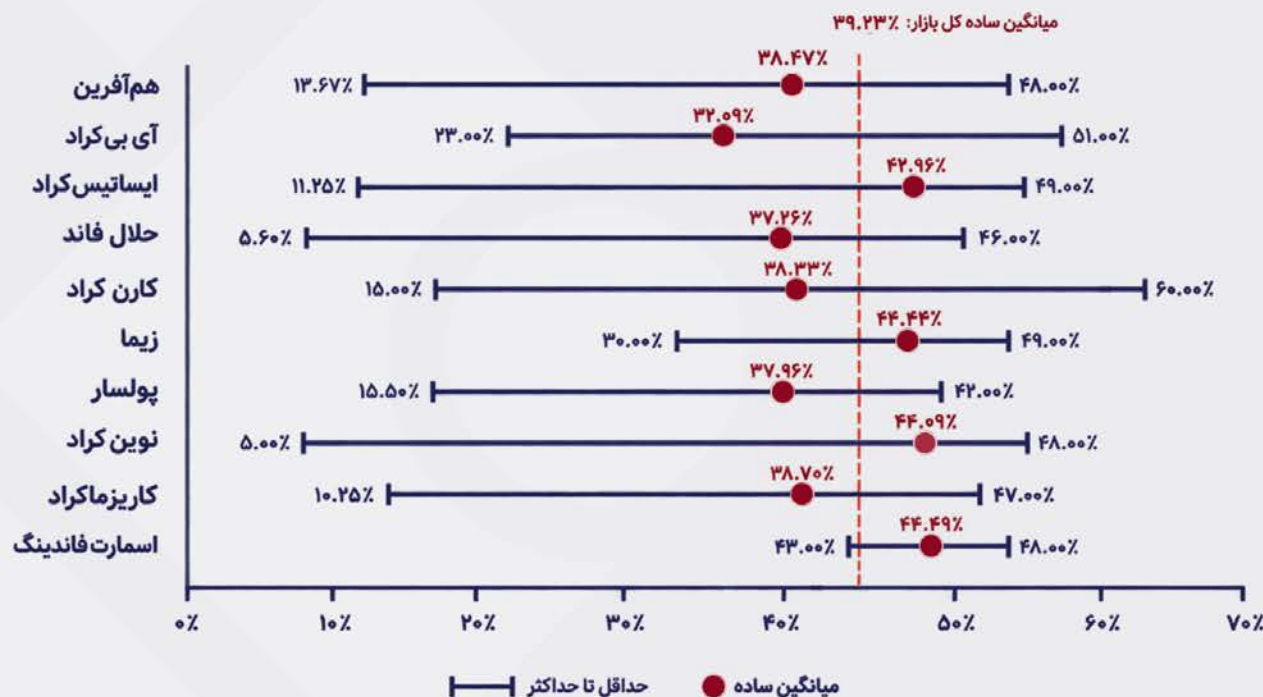
بازه نرخ سود پیش‌بینی‌شده در سکوهای بزرگ

نرخ سود پیش‌بینی‌شده طرح‌ها در میان سکوهای بزرگ بازار الگوی یکسانی ندارد. در سال ۱۴۰۴، میانه نرخ سود در اغلب سکوها در محدوده ۴۰ تا ۴۵ درصد قرار داشته است؛ با این حال، تفاوت در حداقل و حداکثر نرخ‌ها نشان می‌دهد دامنه نرخ‌گذاری طرح‌ها در برخی سکوها به مراتب گسترده‌تر از سایرین بوده است.

با توجه به عدم دسترسی به داده‌های مربوط به طول دوره طرح‌ها، نرخ‌های ارائه‌شده در این بخش بدون تعدیل بر مبنای مدت‌زمان طرح محاسبه شده‌اند؛ بنابراین، مقایسه حاضر صرفاً بیانگر سطح نرخ سود پیش‌بینی‌شده است و نباید به عنوان مقایسه بازده مؤثر طرح‌ها تلقی شود.

پروفايل ساده نرخ سود پیش‌بینی‌شده در ۱۰ سکوی اول بازار

مرتب‌شده بر اساس کل مبلغ تأمین مالی | بازه حداقل تا حداکثر و میانگین ساده نرخ سود
اعداد بر اساس همه طرح‌های ثبت‌شده هر سکو تا پایان ۱۴۰۴

رتبه تاریخی	سکو	مبلغ همت	طرح	شرکت	رشد ۱۴۰۴	رتبه ۱۴۰۴
۱	هم آفرین	۴,۱۹	۲۷۱	۱۱۶	-۵٪	۲
۲	آی بی کراد	۴,۱۷	۱۸۳	۱۱۳	-۷۰٪	۱۲
۳	ایستاتیس کراد	۲,۹۴	۱۴۴	۶۷	+۱۴۶٪	۱
۴	کارن کراد	۲,۲۳	۱۷۵	۹۵	+۱۲٪	۷
۵	حلال فاند	۲,۱۳	۱۷۳	۹۳	+۸۵٪	۳
۶	نوبین کراد	۱,۸۰	۹۱	۶۰	-۲۳٪	۹
۷	زیمما	۱,۶۳	۹۳	۵۴	+۱۲۳٪	۴
۸	کاریمما کراد	۱,۶۱	۸۳	۵۰	+۹۸٪	۸
۵	پولسار	۱,۶۰	۷۲	۳۱	+۱۰۱٪	۵
۶	اسمارت فاندینگ	۱,۵۳	۷۰	۳۲	+۷۵٪	۶

نمای مقایسه ای ده سکوی بزرگ بازار

مقایسه ده سکوی بزرگ بازار نشان می دهد جایگاه تاریخی سکوها الزاماً با عملکرد آنها در سال ۱۴۰۴ یکسان نیست. هم آفرین با ۴,۱۹ همت تأمین مالی و ۲۷۱ طرح، بزرگ ترین بازیگر تاریخی بازار است؛ اما ایستاتیس کراد با رشد ۱۴۶ درصدی در سال ۱۴۰۴ به رتبه نخست تأمین مالی سالانه رسیده است. در مقابل، آی بی کراد با وجود قرار گرفتن در رتبه دوم تاریخی، در سال ۱۴۰۴ به رتبه دوازدهم بازار رسیده است.

رتبه تاریخی، الزاماً رتبه امروز بازار نیست؛ ایستاتیس کراد از رتبه سوم تاریخی به رتبه نخست سال ۱۴۰۴ رسیده، در حالی که آی بی کراد از رتبه دوم تاریخی به رتبه دوازدهم سالانه رسیده است.

۴.۱۹ همت

مبلغ تجمعی

۱۱.۹٪

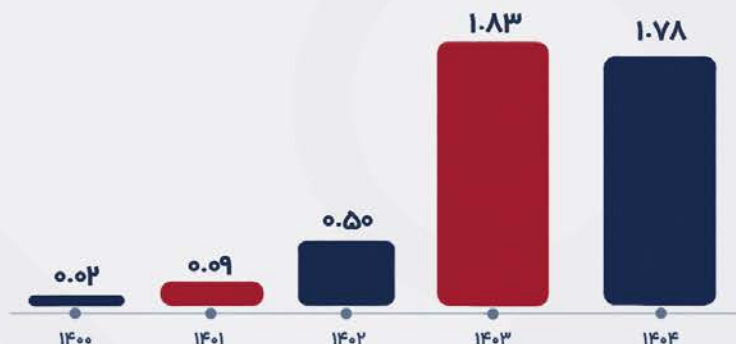
سهم از بازار

۲۷۱

تعداد طرح

۱۵۰.۵ میلیارد تومان

متوسط هر طرح

مبلغ تامین مالی سالانه، همت

شاخص‌های ساختاری

۲	رتبه در ۱۴۰۴
۱	رتبه تجمعی
۱۱۶	شرکت منحصربه‌فرد
۵۰.۹٪	استفاده مجدد
۱۵.۹٪	صنعت اول
۶۵.۴٪	تضمین غالب
۴۱٪	میانگین نرخ سود

 hamafarin.ir

نمای عملکرد سکوی هم آفرین

هم آفرین با ۴.۱۹ همت تأمین مالی در ۲۷۱ طرح، در پایان سال ۱۴۰۴ بزرگ‌ترین سکوی بازار از نظر مبلغ تجمعی تأمین مالی است. این سکوپس از جهش قابل توجه فعالیت در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳، در سال ۱۴۰۴ حدود ۱.۷۵ همت تأمین مالی در ۸۰ طرح ثبت کرد؛ رقمی که نسبت به سال قبل کاهش محدودی را نشان می‌دهد. نرخ بالای تکمیل تأمین مالی و بازگشت بیش از نیمی از متقاضیان نیز از ویژگی‌های قابل توجه عملکرد تاریخی این سکوست.

هم آفرین با بیش از ۴.۱۹ همت تأمین مالی تجمعی و سهم ۱۱.۹ درصدی از بازار، ضمن حفظ جایگاه دوم در سال ۱۴۰۴، همچنان یکی از بازیگران بزرگ و اثرگذار بازار تأمین مالی جمعی است.

نمای عملکرد سکوی آی بی کراد

آی بی کراد با ۴.۱۷ همت تأمین مالی در ۱۸۳ طرح، دومین سکوی بزرگ تاریخی بازار از نظر مبلغ تأمین مالی است. فعالیت این سکو پس از رشد سریع در سال های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲، در سال ۱۴۰۳ به اوج ۱.۷۲ همت رسید؛ اما در سال ۱۴۰۴ با کاهش ۷۰.۴ درصدی به ۰.۵۱ همت محدود شد. اتکای ۹۴.۶ درصدی به ضمانت نامه بانکی نیز یکی از متمایزترین ویژگی های ساختار ضمانت این سکو است.

آی بی کراد با بیش از ۴ همت تأمین مالی و سهم ۱۱.۹ درصدی از بازار، در کنار اتکای ۹۴.۶ درصدی به ضمانت نامه های بانکی، جایگاه قابل توجهی در بازار تأمین مالی جمعی دارد.

شاخص های ساختاری

۱۲	رتبه در ۱۴۰۴
۲	رتبه جمعی
۱۱۳	شرکت منحصربه فرد
۴۵.۱%	استفاده مجدد
۱۲.۶%	صنعت اول
۹۴.۶%	تضمین غالب
۳۳%	میانگین نرخ سود

۴.۱۷ همت
مبلغ جمعی

۱۱.۹%
سهم از بازار

۱۸۳
تعداد طرح

۲۲.۸ میلیارد تومان
متوسط هر طرح

نمای عملکرد سکوی ایساتیس کراد

ایساتیس کراد از آغاز فعالیت در سال ۱۴۰۳ تا پایان ۱۴۰۴، در مجموع ۲۰۹۴ همت تأمین مالی در ۱۴۴ طرح ثبت کرده و به سومین سکوی بزرگ تاریخی بازار از نظر مبلغ تأمین مالی تبدیل شده است. مبلغ تأمین مالی این سکو در سال ۱۴۰۴ با رشد ۱۴۶ درصدی، از ۰.۸۵ به ۲.۰۹ همت رسید و ایساتیس کراد را در رتبه نخست تأمین مالی سالانه قرار داد. سهم ۵۲.۲ درصدی استفاده مجدد متقاضیان و اتکای ۹۸.۱ درصدی به ضمانت نامه بانکی نیز از ویژگی‌های متمایز عملکرد این سکوست.

ایساتیس کراد تنها در دومین سال فعالیت خود، با رشد ۱۴۶ درصدی مبلغ تأمین مالی، به رتبه نخست بازار در سال ۱۴۰۴ رسید.

شاخص‌های ساختاری

۱	رتبه در ۱۴۰۴
۳	رتبه تجمعی
۶۷	شرکت منحصربه‌فرد
۵۲.۲%	استفاده مجدد
۲۰.۲%	صنعت اول
۹۸.۱%	تضمین غالب
۴۴%	میانگین نرخ سود

isaticrowd.ir

۲۰۲۳ همت
مبلغ تجمعی

۶.۴ %
سهم از بازار

۱۷۵
تعداد طرح

۱۳.۶ میلیارد تومان
متوسط هر طرح

شاخص‌های ساختاری

۷	رتبه در ۱۴۰۴
۴	رتبه تجمعی
۹۵	شرکت منحصربه‌فرد
۳۶.۸ %	استفاده مجدد
۱۷.۵ %	صنعت اول
۳۸ %	تضمین غالب
۴۲ %	میانگین نرخ سود

www.karencrowd.com

نمای عملکرد سکوی کارن کراد

کارن کراد با ۲۰۲۳ همت تأمین مالی در ۱۷۵ طرح، چهارمین سکوی بزرگ تاریخی بازار از نظر مبلغ تأمین مالی است. فعالیت این سکوپس از جهش قابل توجه در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳، در سال ۱۴۰۴ با رشد ۱۲.۴ درصدی به ۰.۹۴ همت رسید. توزیع منابع میان صنایع مختلف و سهم ۳۸ درصدی ضمانت‌نامه بانکی نشان می‌دهد کارن کراد در مقایسه با بسیاری از سکوه‌های بزرگ، از ترکیب صنعتی و ضمانتی متنوع‌تری برخوردار است.

در سال ۱۴۰۴، حجم تأمین مالی کارن کراد نسبت به سال ۱۴۰۳ حدود ۱۲ درصد رشد داشته است. تنوع بالای صنایع و تضامین، کارن کراد را به یکی از سکوه‌های روبه رشد و متنوع بازار تبدیل کرده است.

۲۰۱۳ همت

مبلغ تجمعی

۶.۱٪

سهم از بازار

۱۷۳

تعداد طرح

۱۲.۳ میلیارد تومان

متوسط هر طرح

مبلغ تأمین مالی سالانه، همت

شاخص‌های ساختاری

۳	رتبه در ۱۴۰۴
۵	رتبه تجمعی
۹۳	شرکت منحصربه‌فرد
۴۷.۳٪	استفاده مجدد
۱۶.۵٪	صنعت اول
۵۱.۷٪	تضمین غالب
۴۱٪	میانگین نرخ سود

halalfund.ir

نمای عملکرد سکوی حلال فاند

حلال فاند از آغاز فعالیت در سال ۱۴۰۱ تا پایان ۱۴۰۴، در مجموع ۲۰۱۳ همت تأمین مالی در ۱۷۳ طرح ثبت کرده است. مبلغ تأمین مالی این سکو در سال ۱۴۰۴ با رشد ۸۵ درصدی، از ۰.۶۲ به ۱.۱۶ همت رسید و حلال فاند را در رتبه سوم بازار در این سال قرار داد. ترکیب تقریباً متوازن ضمانت‌نامه‌های بانکی و صندوق‌های پژوهش و فناوری و نبود نکول در میان ۱۲۳ طرح سررسیدشده، از ویژگی‌های متمایز عملکرد این سکوست.

رشد ۸۵ درصدی تأمین مالی در سال ۱۴۰۴، حلال فاند را به سومین سکوی بزرگ بازار رساند؛ رشدی قابل‌توجه که جایگاه این سکو را در میان بازیگران پیشرو و روبه‌رشد بازار تأمین مالی جمعی تثبیت کرده است.

نوین کراود از آغاز فعالیت در سال ۱۴۰۳ تا پایان ۱۴۰۴، حدود ۱.۸۰ همت تأمین مالی در ۹۱ طرح ثبت کرده است. این سکوی پس از تأمین مالی ۱.۰۲ همت در نخستین سال فعالیت، در سال ۱۴۰۴ با کاهش ۲۳.۳ درصدی مبلغ تأمین مالی به ۰.۷۸ همت رسید و در رتبه نهم بازار قرار گرفت. سهم ۲۳.۷ درصدی صنعت محصولات غذایی و آشامیدنی و توزیع نسبتاً متوازن منابع میان تضامین ملکی و چکی، ضمانت نامه بانکی و ضمانت نامه صندوق های پژوهش و فناوری، از ویژگی های ساختاری نوین کراود است.

نوین کراود با ثبت حدود ۱.۸ همت تأمین مالی در ۹۱ طرح، توانسته سهمی قابل توجه از بازار کسب کند و جایگاه خود را در میان سکوی های فعال تأمین مالی جمعی تثبیت کند.

شاخص های ساختاری

۹	رتبه در ۱۴۰۴
۶	رتبه تجمعی
۶۰	شرکت منحصربه فرد
۳۶.۷%	استفاده مجدد
۲۳.۹%	صنعت اول
۴۹.۶%	تضمین غالب
۴۴	میانگین نرخ سود

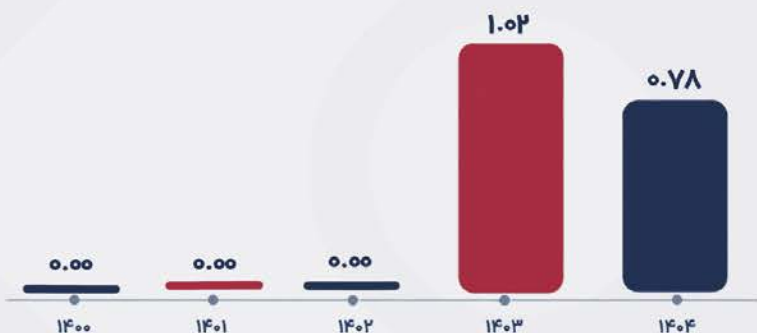
novincrowd.ir

۱.۸۰ همت
مبلغ تجمعی

۵.۱%
سهم از بازار

۹۱
تعداد طرح

۱۹.۷ میلیارد تومان
متوسط هر طرح

مبلغ تامین مالی سالانه، همت

نمای عملکرد سکوی زیما

زیما از آغاز فعالیت در سال ۱۴۰۲ تا پایان ۱۴۰۴، در مجموع ۱.۶۳ همت تأمین مالی در ۹۳ طرح ثبت کرده است. مبلغ تأمین مالی این سکو در سال ۱۴۰۴ با رشد ۱۲۲.۷ درصدی، از ۰.۵۰ به ۱.۱۱ همت رسید و زیما را در رتبه چهارم بازار در این سال قرار داد. افزایش تعداد طرح‌ها از ۳۰ به ۶۱ طرح و اتکای ۶۷.۲ درصدی به ضمانت‌نامه‌های بانکی، از دیگر ویژگی‌های برجسته عملکرد این سکوست.

زیما با رشد ۱۲۲.۷ درصدی تأمین مالی در سال ۱۴۰۴ و افزایش قابل توجه تعداد طرح‌ها، جایگاه خود را تا رتبه چهارم بازار ارتقا داد و یکی از روندهای رشد قابل توجه را در میان سکوهایی تأمین مالی جمعی ثبت کرد

شاخص‌های ساختاری

رتبه در ۱۴۰۴	۴
رتبه تجمعی	۷
شرکت منحصربه‌فرد	۵۴
استفاده مجدد	۳۸.۹٪
صنعت اول	۱۱.۴٪
تضمین غالب	۶۷.۱٪
میانگین نرخ سود	۴۴

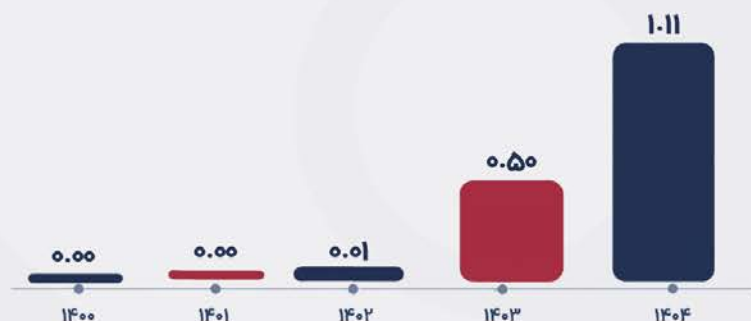
zeema.fund

۱۷.۵ میلیارد تومان
متوسط هر طرح

۹۳
تعداد طرح

۴.۶٪
سهم از بازار

۱.۶۳ همت
مبلغ تجمعی

مبلغ تأمین مالی سالانه، همت

۱.۶۱ همت

مبلغ تجمعی

۴.۶٪

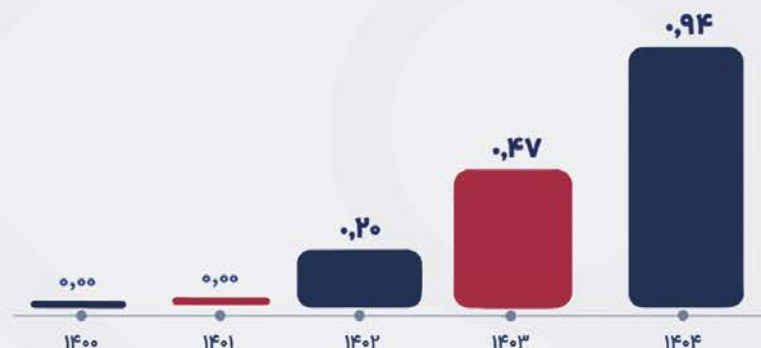
سهم از بازار

۸۳

تعداد طرح

۱۹.۴ میلیارد تومان

متوسط هر طرح

مبلغ تامین مالی سالانه، همت

شاخص‌های ساختاری

۸

رتبه در ۱۴۰۴

۸

رتبه تجمعی

۵۰

شرکت منحصربه‌فرد

۴۶٪

استفاده مجدد

۱۶.۸٪

صنعت اول

۸۱.۴٪

تضمین غالب

۳۹

میانگین نرخ سود

charisma.ir

نمای عملکرد سکوی کاریزما

کاریزماکراذ از آغاز فعالیت در سال ۱۴۰۲ تا پایان ۱۴۰۴، در مجموع ۱.۶۱ همت تأمین مالی در ۸۳ طرح ثبت کرده است. مبلغ تأمین مالی این سکو در سال ۱۴۰۴ با رشد حدود ۹۸ درصدی، از ۰.۴۷ به ۰.۹۴ همت رسید و کاریزماکراذ را در رتبه هشتم بازار در این سال قرار داد. افزایش تعداد طرح‌ها از ۲۷ به ۴۲ طرح و سهم ۸۱.۴ درصدی ضمانت‌نامه‌های بانکی، از دیگر ویژگی‌های برجسته عملکرد این سکوست.

کاریزماکراذ با رشد ۹۸ درصدی تأمین مالی و افزایش تعداد طرح‌ها از ۲۷ به ۴۲ طرح در سال ۱۴۰۴، یکی از روندهای صعودی قابل توجه بازار را به ثبت رساند.

۱.۶۰ همت

مبلغ تجمعی

۴.۶٪

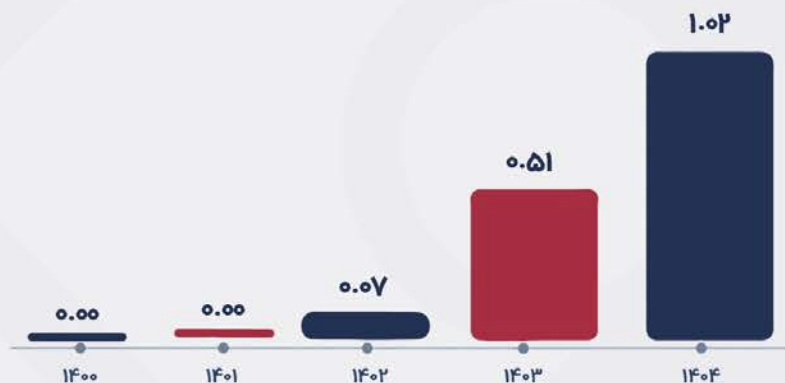
سهم از بازار

۷۲

تعداد طرح

۲۲.۲ میلیارد تومان

متوسط هر طرح

مبلغ تامین مالی سالانه، همت

شاخص‌های ساختاری

۵	رتبه در ۱۴۰۴
۹	رتبه تجمعی
۳۱	شرکت منحصربه‌فرد
۵۴.۸٪	استفاده مجدد
۲۰.۶٪	صنعت اول
۸۶.۷٪	تضمین غالب
۳۹	میانگین نرخ سود

نمای عملکرد سکوی پولسار

پولسار از آغاز فعالیت در سال ۱۴۰۲ تا پایان ۱۴۰۴، در مجموع ۱.۶۰ همت تأمین مالی در ۷۲ طرح ثبت کرده است. مبلغ تأمین مالی این سکو در سال ۱۴۰۴ با رشد ۱۵۱.۴ درصدی، از ۰.۵۱ به ۱.۰۲ همت رسید و پولسار را در رتبه پنجم بازار در این سال قرار داد. افزایش تعداد طرح‌ها از ۲۵ به ۴۱ طرح و سهم ۸۶.۷ درصدی ضمانت‌نامه‌های بانکی، از دیگر ویژگی‌های برجسته عملکرد این سکوست.

عملکرد پولسار در سال ۱۴۰۴ از شتاب قابل توجه توسعه فعالیت این سکو حکایت دارد؛ به طوری که حجم تأمین مالی آن بیش از دو برابر شد و جایگاه پنجم بازار را به خود اختصاص داد.

نمای عملکرد سکوی اسمارت فاندینگ

اسمارت فاندینگ از آغاز فعالیت در سال ۱۴۰۳ تا پایان ۱۴۰۴، در مجموع ۱.۵۳ همت تأمین مالی در ۷۰ طرح ثبت کرده است. مبلغ تأمین مالی این سکو در سال ۱۴۰۴ با رشد ۷۵.۴ درصدی، از ۰.۵۵ به ۰.۹۷ همت رسید و اسمارت فاندینگ را در رتبه ششم بازار در این سال قرار داد. نرخ ۶۵.۲ درصدی استفاده مجدد متقاضیان و سهم ۶۱.۱ درصدی ضمانت‌نامه‌های بانکی، از دیگر ویژگی‌های برجسته عملکرد این سکوست.

اسمارت فاندینگ در سال ۱۴۰۴ با افزایش ۷۵.۴ درصدی حجم تأمین مالی، عملکردی روبه‌رشد ثبت کرد و با نزدیک شدن به مرزیک همت تأمین مالی سالانه، جایگاه خود را در میان سکوهایی فعال بازار تقویت کرد.

شاخص‌های ساختاری

۶	رتبه در ۱۴۰۴
۱۰	رتبه تجمعی
۳۲	شرکت منحصربه‌فرد
۵۶.۲٪	استفاده مجدد
۲۰.۶٪	صنعت اول
۶۳.۱٪	تضمین غالب
۴۴	میانگین نرخ سود

 smartfunding.ir

۱.۵۳ همت
مبلغ تجمعی

۴.۳٪
سهم از بازار

۷۰
تعداد طرح

۲۱.۸ میلیارد تومان
متوسط هر طرح

چکیده فصل در یک نگاه

- ◀ ده سکوی نخست، ۶۷.۲ درصد از مبلغ تاریخی بازار را به خود اختصاص داده‌اند.
- ◀ تفاوت رتبه‌بندی سال ۱۴۰۴ با عملکرد تجمیعی، از جابه‌جایی جایگاه سکوها حکایت دارد.
- ◀ رشد برخی سکوها بر افزایش تعداد طرح‌ها و برخی دیگر بر اجرای طرح‌های بزرگ‌تر استوار بوده است.
- ◀ سکوها از نظر نوع متقاضیان، صنایع هدف و ساختار تضامین، الگوهای متفاوتی دارند.
- ◀ سهم ۱۰ سکوی برتر از بازار سالانه، طی دو سال از ۹۵.۵٪ به ۶۳.۸٪ کاهش یافته است؛ بازار در حال رقابتی‌تر و توزیع‌شده‌تر شدن است.

لیست سکوهای دارای مجوز تا پایان سال ۱۴۰۴

ردیف	نام سکو	عامل	تاریخ شروع فعالیت	دامنه
۱	کارن کراد	گروه پیشگامان کارآفرینی کارن	۱۳۹۹-۰۲-۲۴	karencrowd.com
۲	هم آفرین	مشاور سرمایه گذاری فراز ایده نوآفرین تک (فاین تک)	۱۳۹۹-۰۳-۲۱	hamafarin.ir
۳	آی بی کراد	شرکت تامین سرمایه تمدن	۱۴۰۰-۰۳-۰۸	ibcrowd.ir
۴	حلال فاند	حساب یاری امین ملل	۱۴۰۰-۱۰-۲۹	halalfund.ir
۵	رضوی	کسب و کار رضوی	۱۴۰۰-۱۱-۰۴	cfrazavi.ir
۶	زرین کراد	همراه پرداز زرین	۱۴۰۰-۱۱-۰۴	zarincrowd.ir
۷	استارت‌تامین	تحلیلگران کسب و کار بهاسنج	۱۴۰۰-۱۱-۰۴	startamin.ir
۸	هم آشنا	کارگزاری سهم آشنا	۱۴۰۱-۰۵-۰۸	hamashena.ir
۹	آیفاند	سامانه تامین هوشمند نوآفرینان ایرانیان	۱۴۰۱-۰۹-۲۱	ifund.ir
۱۰	کاریزماکراد	مشاور سرمایه‌گذاری کاریزما	۱۴۰۱-۱۲-۲۱	crowd.charisma.ir
۱۱	زیما	مدیران تجارت ایفا	۱۴۰۱-۱۲-۲۱	zeema.fund
۱۲	مسکن پلاس	سپهر بوم راد	۱۴۰۱-۱۲-۲۷	maskanplus.ir
ردیف	نام سکو	عامل	تاریخ شروع فعالیت	دامنه
۱۳	پولسار	کارگزاری بانک سامان	۱۴۰۲-۰۷-۱۶	pulsar.ir
۱۴	مبین کراد	کارگزاری مبین سرمایه	۱۴۰۲-۰۸-۳۰	mobincrowd.ir
۱۵	دانایان کراد	کارگزاری دانایان	۱۴۰۲-۰۹-۰۱	crowd.danayan.broker
۱۶	فاندوکراد	تامین سرمایه بانک مسکن	۱۴۰۲-۰۹-۲۵	fundocrowd.ir
۱۷	زُچ	معمار اندیشه پایا مهر	۱۴۰۲-۱۰-۱۷	www.zotch.ir
۱۸	آتی کراد	مشاور سرمایه‌گذاری آرمان آتی	۱۴۰۲-۱۱-۱۷	aticrowd.com
۱۹	وستا کراد	واسط سرمایه توان آفرین	۱۴۰۲-۱۲-۱۹	vestacrowd.ir
۲۰	سپهرینو	صندوق پژوهش و فناوری غیردولتی صنایع فرهنگی سپهر	۱۴۰۲-۱۲-۱۹	sepehrino.com
۲۱	اسمارت فاندینگ	رایمندان رشد آفرین نوآور	۱۴۰۳-۰۲-۰۸	smartfunding.ir
۲۲	نوبین کراد	صندوق پژوهش و فناوری غیر دولتی توسعه فناوری های نوین	۱۴۰۳-۰۳-۱۲	novincrowd.ir
۲۳	اپال کراد	مدیریت ثروت اوپال	۱۴۰۳-۰۴-۰۲	opalcrowd.ir
۲۴	پریش	توسعه ابزارهای جسورانه پیشگام	۱۴۰۳-۰۴-۰۹	pareshcrowd.ir

ردیف	نام سکو	عامل	تاریخ شروع فعالیت	دامنه
۲۵	رای فاند	راه کارهای هوشمند رایمون	۱۴۰۳-۰۵-۰۲	rayfund.ir
۲۶	ایستایس کراد	سیدگردان ایستایس پویا کیش	۱۴۰۳-۰۵-۱۵	isaticrowd.ir
۲۷	شریف کراد	صندوق پژوهش و فناوری غیر دولتی توسعه صادرات و فناوری شریف	۱۴۰۳-۰۶-۱۱	crowd.shariffund.ir
۲۸	گلرنگ کراد	مرکز نوآوری و فناوری های نوین گروه صنعتی گلرنگ	۱۴۰۳-۰۶-۲۴	golrangcrowd.com
۲۹	جمع سپار	مدیریت فناوری و نوآوری رشد خواهان جوان	۱۴۰۳-۰۸-۱۲	jam-separ.ir
۳۰	یکتاکراد	نوآوری مالی یکتا	۱۴۰۳-۰۸-۱۲	yektacrowd.ir
۳۱	داریک کراد	سیدگردان داریک پارس	۱۴۰۳-۱۰-۰۲	crowd.daricpars.com
۳۲	ایده فاند	کارگزاری گنجینه سپهر پارت	۱۴۰۳-۱۰-۰۲	ideafund.ir
۳۳	ملت کراد	تامین سرمایه بانک ملت	۱۴۰۳-۱۰-۱۵	crowd.mellatib.ir
۳۴	پیشران کراد	سیدگردان دینا	۱۴۰۳-۱۰-۲۹	pishrancrowd.com
۳۵	کارآمد کراد	سیدگردان کارآمد	۱۴۰۳-۱۱-۲۷	crowd.karamad.ir
۳۶	فارابی کراد	کارگزاری فارابی	۱۴۰۳-۱۱-۲۸	farabcrowd.ir
ردیف	نام سکو	عامل	تاریخ شروع فعالیت	دامنه
۳۷	نوبین استارت	تامین سرمایه نوبین	۱۴۰۳-۱۲-۱۱	novinstart.com
۳۸	امیدکراد	تامین سرمایه امید	۱۴۰۳-۱۲-۱۸	omidcf.ir
۳۹	بابها	صندوق پژوهش و فناوری غیردولتی سرمایه گذاری خطر پذیر شرکتی بسپار شیمی سپیدان	۱۴۰۳-۱۲-۱۸	babaha.ir
۴۰	اوج فاند	سیدگردان نوبین نگر آسیا	۱۴۰۴-۰۱-۲۴	owjfund.ir
۴۱	ترنج کراد	مشاور سرمایه گذاری ترنج	۱۴۰۴-۰۱-۲۴	crowd.toranjcapital.com
۴۲	قلک کراود	ارزش آفرینان قلک	۱۴۰۴-۰۲-۰۶	gholackcrowd.ir
۴۳	کیان کراد	کارگزاری توسعه معاملات کیان	۱۴۰۴-۰۲-۰۶	kiancrowdfund.ir
۴۴	معیار کراد	مشاور سرمایه گذاری معیار	۱۴۰۴-۰۲-۰۶	meyarcrowd.ir
۴۵	کارمایه	نوآفرینان مدیریت کار و سرمایه	۱۴۰۴-۰۲-۲۰	karmaye.com
۴۶	پتروکراود	صندوق پژوهش و فناوری غیردولتی صنعت نفت	۱۴۰۴-۰۲-۲۰	ioic.ir
۴۷	فنکام فاند	توسعه فناوریهای نوین کیان الماس مهر	۱۴۰۴-۰۲-۲۰	fankamfund.ir
۴۸	سرمایه و دانش کراد	کارگزاری سرمایه و دانش	۱۴۰۴-۰۴-۲۲	sdcrowd.ir

ردیف	نام سکو	عامل	تاریخ شروع فعالیت	دامنه
۳۹	جهش کراد	نانو تدبیرگران پاسارگاد	۱۴۰۴-۰۴-۲۲	jaheshcrowd.ir
۵۰	اینوستوران	راهبران امین سرمایه پاسارگاد	۱۴۰۴-۰۴-۲۲	investorun.com
۵۱	کراد خاورمیانه	کارگزاری بانک خاورمیانه	۱۴۰۴-۰۵-۰۵	crowd.mebbco.com
۵۲	ابتکارکراد	ابتکار فناوری مالی نوآفرین	۱۴۰۴-۰۵-۲۰	ebtekarcrowd.ir
۵۳	زاگرس کراد	سبد گردان زاگرس	۱۴۰۴-۰۶-۰۸	crowd.zagrosam.com
۵۴	سپهر کراد	تأمین سرمایه سپهر	۱۴۰۴-۰۶-۰۸	sepehrcrowd.ir
۵۵	پویان کراد	کارگزاری پویان	۱۴۰۴-۰۷-۰۵	pouyancrowd.ir
۵۶	آگاه کراد	سبدگردان آگاه	۱۴۰۴-۰۷-۱۹	crowd.agah.com
۵۷	ایرانیان کراد	سبد گردان سرمایه ایرانیان	۱۴۰۴-۰۷-۱۹	iraniancrowd.com
۵۸	مهرگان کراد	کارگزاری آرمون بورس	۱۴۰۴-۰۷-۱۹	mehregancrowd.ir
۵۹	لوتوس کراد	تأمین سرمایه لوتوس پارسیان	۱۴۰۴-۰۸-۰۵	crowd.lotusib.ir
۶۰	لیما کراد	کارگزاری آبان	۱۴۰۴-۰۸-۰۵	limacrowd.ir

ردیف	نام سکو	عامل	تاریخ شروع فعالیت	دامنه
۶۱	داریوش کراد	سبدگردان داریوش	۱۴۰۴-۰۸-۰۵	dariushcrowd.ir
۶۲	ویستالند	سبد گردان ویستا	۱۴۰۴-۰۸-۱۸	vistalend.ir
۶۳	شهرکراد	کارگزاری شهر	۱۴۰۴-۰۸-۱۸	shahrcrowd.ir
۶۴	پاداش کراد	سبد گردان پاداش سرمایه	۱۴۰۴-۰۹-۲۲	padashcrowd.ir
۶۵	صباکراد	سبدگردان اندیشه صبا	۱۴۰۴-۰۹-۲۲	saba-crowd.com
۶۶	اپال کراد	مدیریت ثروت اپال	۱۴۰۴-۱۰-۰۳	opalcrowd.ir
۶۷	کراد گستر	خدمات مهندسی پژوهشگران فن گستر تبریز	۱۴۰۴-۱۰-۱۰	crowdgostar.com
۶۸	آرمان کراد	آرمان سرمایه همراه	۱۴۰۴-۱۰-۱۰	armancrowd.com
۶۹	دانا کراد	توسعه ثروت آفرین دانا	۱۴۰۴-۱۰-۱۰	danacrowd.ir
۷۰	گرین کراد	کارگزاری بانک کشاورزی	۱۴۰۴-۱۰-۲۲	greencrowd.bkisecurities.com
۷۱	بیدار کراد	کارگزاری اقتصاد بیدار	۱۴۰۴-۱۰-۲۲	crowd.ebidar.com
۷۲	ملی کراد	کارگزاری بانک ملی ایران	۱۴۰۴-۱۰-۲۳	mellicrowd.bmibourse.ir
۷۳	لقمان	کارگزاری لقمان	۱۴۰۴-۱۲-۰۲	fund.loghmanbroker.ir

➤ صدای این صنعت، با حضور همه ما رساتر می‌شود ◀

انجمن صنفی عاملین تأمین مالی جمعی، خانه مشترک فعالان این صنعت است؛ برای گفت‌وگو، مطالبه‌گری، مشارکت در تصمیم‌سازی و ساختن استانداردهای حرفه‌ای بازاری که هر روز بزرگ‌تر می‌شود.

اگر بخشی از این صنعت هستید، جای شما در انجمن خالی است.

به انجمن صنفی تأمین مالی جمعی بپیوندید.

www.cfir.ir

www.cfir.ir

